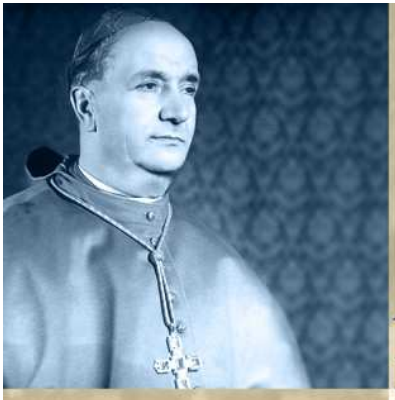

AZ OTTAVIANI INTERVENCIÓ

Alfredo Ottaviani bíboros
Antonio Bacci bíboros
Római teológusok egy csoportja

Rövid kritikai tanulmány
az új miserendről

Anthony Cekada atya
bevezető tanulmányával

Az Ottaviani intervenció

Rövid kritikai tanulmány az új miserendről

Anthony Cekada atya bevezető tanulmányával

Kapisztrán Szent János Kiadó

Budapest, 2016.

A mű eredeti címe:
The Ottaviani Intervention:
Short Critical Study of the New Order of Mass
Alfredo Cardinal Ottaviani · Antonio Cardinal Bacci ·
A Group of Roman Theologians

Published by Tan Books and Publishers, Inc.
Copyright © 1992, Anthony Cekada

Jelen magyar kiadás a mű első felét alkotó tanulmány szerzője, Anthony Cekada atya jóváhagyásával készült, dr. Alácsi Ervin János atya korábbi magyar fordításának felhasználásával.
A szöveg folyamatos gondozás alatt áll.
(Az utolsó módosítás ideje: 2020. szeptember 27.)
A mindenkori legfrissebb változat itt érhető el:
figyelji.de/az/intervenciora

Minden jog fenntartva.
© Kapisztrán Szent János Kiadó, 2016.
kapisztrankiado.hu

ISBN: 978-615-5623-13-4

Tartalomjegyzék

Az Ottaviani Intervenció történelmi háttere (Anthony Cekada atya) 11

Az Intervenció születése 13
Az Intervenció tartalma 16
A Vatikán reakciója 17
„Ottaviani Retiráció”? 22
„A gyanú légköre” 27
„Tiszavirág életű dokumentum” 28
„A revizorok ravaszsága” 31
Elméleti intézkedés 36
Kelletlen elismerés 37
Összefoglalás 38
BIBLIOGRÁFIA 42

A Bíborosok levele Őszentsége VI. Pál pápának (Alfredo Ottaviani és Antonio Bacci Bíborosok) 46

Az Ottaviani Intervenció – Római teológusok egy csoportjának rövid kritikai tanulmánya az új miserendről 49

I. A változás története 49
II. A mise definíciója 54
III. A célok bemutatása 59
IV. A lényeg 64
V. Az áldozat bemutatói 74
VI. Az egység lerombolása 84
VII. A keleti egyházak eltaszítása 87
VIII. A védművek lebontása 89

A *Novus Ordo* újításai, és hogy mindaz, ami időtlen érték, csak kis szerepet kap benne – ha egyáltalán megvan még – könnyen meggyőződéssé változtathatja azt a bizonyos körökben már elterjedt gyanút, miszerint a keresztények által mindig is vallott igazságokat lehetséges megváltoztatni, illetve figyelmen kívül hagyni anélkül, hogy hűtlenekké válnánk a hitletételhez, amit a katolikus hit megtartani köteles mindörökké.

Őeminenciája Alfredo Ottaviani bíboros,
1969. szeptember 25.

Rövidítések

- DB – Denzinger-Bannwart. *Enchiridion Symbolorum.* 31. kiadás. Barcelona, Freiburg, Róma: Herder, 1957.
- DOL – *Documents on the Liturgy,* 1963-1979: Conciliar, Papal and Curial Texts, translated, compiled and arranged by International Committee on English in the Liturgy. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1982.
- GI – A Római Misekönyvhöz fűzött Általános Rendelkezések. *Institutio Generalis Missalis Romani.* 1. kiadás, 1969. április 6. In: VI. Pál, *Missale Romanum…Pauli VI Promulgatum: Ordo Missæ,* 13–76. p. 2. kiadás. 1970. március 26. Fordítása: DOL 1391–1731, lábjegyzetben jelölve az 1975-ös *editio typica altera* és az első kiadás közötti különbségek.
- PTL – *Papal Teachings: The Liturgy*, selected and arranged by the Benedictine Monks of Solesmes, translated by the Daughters of St. Paul. Boston: St. Paul Editions, 1962.
- SC – A II. Vatikáni Zsinat, Szent Liturgiáról Szóló Konstitúció, *Sacrosantum Concilium*, 1963. december 4. Fordítása: DOL 1–131.

Az Ottaviani Intervenció történelmi háttere (Anthony Cekada atya)

> Bár a kijelentés, hogy az új mise ellentétes a Tridenti Zsinat tanításával, meglehetősen erős, de akármilyen kellemetlen is, igaz.

Ezek Alfredo Ottaviani bíboros szavai, aki a Szent Offícium prefektusaként három pápát is szolgált az eretnekségek kiirtásáért és a katolikus hit tisztaságának védelméért felelős vatikáni fórum élén. 1969. szeptemberében előtte feküdt az a dokumentum, amelyet most Ön is kezébe vett; egy tanulmány, mely szerint az 1969-ben kihirdetett új miserend komoly veszélyt jelent a katolikus hit integritására nézve.

A legtöbb katolikusnak ez a vád elég meglepő. Bár a vasárnapi misék néha egy kicsit unalmasnak tűnnek, vagy alkalmasint jobban hasonlítanak egy szórakoztató műsorra mint imára, mi késztethet egy ilyen kiváló bíborost arra, hogy az új misét ellentétesnek nevezze a katolikus egyház egyetemes zsinatával? Erre a kérdésre legalábbis részleges választ kapunk az *Ottaviani Intervenció* történetéből.

A mise rítusa századokon át rögzített, változhatatlan, vagy más szóval világszerte egységes és szépségében fe-

lülmúlhatatlan volt. A mise magva, a Római Kánon lényegében változatlan maradt legalább Szent Ambrus ideje óta (IV. század). Más miseimák hasonlóan ősi eredetűek. A protestáns támadásokra válaszul a Tridenti Zsinat (1545–1563) megerősítette és definiálta az egyház tanítását a mise áldozati jellegéről és Krisztus Valóságos Jelenlétéről az Eucharisztiában. Közvetlenül ezután, 1570-ben V. Szent Piusz pápa kibocsátotta azt a misekönyvet, amely kodifikálta az egyház már létező liturgikus hagyományát.

V. Szent Piusz miséje (vagy ahogy gyakran nevezik, a „tridenti mise") egészen addig használatban volt, amíg a II. Vatikáni Zsinat (1962–1965) meg nem nyitotta az ajtót egy egész sor elsöprő változás számára. 1963-ban VI. Pál pápa megalapította a Consiliumot (Bizottság a Szent Liturgiáról Szóló Konstitúció Implementálására), amelyet megbízott a II. Vatikáni Zsinat által előterjesztett liturgikus reformok megvalósításával. A Consilium megalkotta az új miserendet – a szentmise bemutatásakor alkalmazott imák és rituális gesztusok szerkezetét –, amit VI. Pál 1969. április 3-án kihirdetett.

A konzervatívok (később csak tradícionalistáknak nevezték őket) az új miserendet (*Novus Ordo Missæ*) riadt aggodalommal fogadták. Akkorra már szenvedő alanyai voltak öt év folyamatos liturgikus változásainak, amelyek minden lépéssel közelebb hozták a misét a protestáns istentiszteletekhez és a progresszív teológusok elképzeléseihez, akik be-

lülről próbálták felforgatni az egyházat. Úgy tűnt, hogy az új miserenddel az új teológia és a protestantizmus győzedelmeskedett. Mi hát a teendő?

Az Intervenció születése

A konzervatívok között volt két római arisztokrata hölgy, Vittoria Cristina Guerrini és Aemilia Pediconi. Mindketten Ottaviani bíboros barátai voltak (aki akkorra már nyugdíjba vonult a Szent Officium prefektusi pozíciójából), és széleskörű vatikáni és egyéb egyházi kapcsolatokkal rendelkeztek. E két hölgy felhasználta kapcsolatait egy kis csoport konzervatív teológus, liturgikus szakértő és lelkipásztor összegyűjtésére, hogy tanulmányt készítsenek az új miserendről. Ottaviani bíboros beleegyezett (nem világos, pontosan mikor), hogy felülvizsgálja a tanulmányt és előterjeszti VI. Pálnak.[1]

A csoport többször is találkozott az 1969. áprilisától májusig terjedő időszakban. A szöveg megfogalmazásának feladata egy domonkos rendi teológus-filozófusra esett, M. L. Guérard des Lauriers atyára, aki akkor a Pápai Lateráni

[1] „Avertissement", in Cardinaux Ottaviani et Bacci, *Bref Examen Critique du Nouvel „Ordo Missæ"*, új kiadás az eredeti olasz szöveggel, sajtó alá rendezte és franciára fordította M. L. Guérard des Lauriers, OP, (Vailly-sur-Sauldre, FR: Editions Sainte Jeanne d'Arc, 1983.), 5. p.

Egyetem professzora volt Rómában. Francia nyelvű feljegyzéseinek segítségével Guérard atya lediktálta a szöveget Madame Guerrininek, aki azonnal olaszra fordította.[2]

Az elkészült tanulmány címe *„Rövid kritikai tanulmány az új miserendről”* **Breve Esame Critico del Novus Ordo Missæ**, amelyet angol nyelvterületen *„Ottaviani Intervencióként”* ismernek. A Szentlélek Atyák generálisi tisztségéből nemrég visszavonult Marcel Lefebvre érsek kérésére Guérard atya franciára fordította a szöveget.[3]

Ottaviani bíboros megírta a bevezető levelet VI. Pálnak, amelyben támogatta a *Tanulmány* konklúzióit. A szervezők remélték, hogy Ottaviani bíboros mellett még nagyszámú magasrangú egyházi tisztségviselő fogja aláírni az esszét. Lefebvre érsek 600 püspökről tud.[4] Ha ez sikerült volna, a tanulmány talán meggyőzi VI. Pált, hogy lényegesen módosítsa, sőt visszavonja az új miserendet.

1969. májusától szeptemberig a szervezők felsorakoztattak legalább egy tucat bíborost a dokumentum aláírására, köztük Arcadio Larraona bíborost, aki korábban a Liturgiáért Felelős Kongregáció prefektusa volt. Ottaviani bíboros

[2] „Avertissement”, 5–6. p.

[3] „Avertissement”, 7. p. Guérard atya később elvesztette lateráni professzori pozícióját e tanulmány előkészítésében vállalt szerepe miatt. Később Lefebvre érsek ecône-i szemináriumában tanított. (Nekem is ő volt az egyik professzorom.)

[4] „Avertissement”, 7. p.

több napon át vizsgálta a tanulmányt, majd 1969. szeptember 13-án aláírta.

Következő nap azonban egy francia tradícionalista pap veszélybe sodorta az ügyet: nyilvánosságra hozta a *Kritikai tanulmányt* annak ellenére, hogy eredetileg csak egy hónappal későbbre tervezték a publikációt, miután a bíborosok bemutatták VI. Pálnak. Ez az eset, úgy tűnik, elrémítette a legtöbb aláírót.[5]

Antonio Bacci bíboros ennek ellenére rendíthetetlen maradt. A bíboros nagynevű latintudós volt, ebben az időben a Vatikán Szerzetesi, Szenttéavatási és Katolikus Nevelési Kongregációjánál szolgált. 1967-ben Bacci bíboros lelkes bevezetőt írt egy könyvhöz, amely szerint a liturgikus reform elárulta a Tridenti Zsinat hitét, s hogy a Consilium feje, Lercaro bíboros maga volt a „feltámadt Luther".[6]

E prelátust nem olyan fából faragták, hogy könnyen el lehessen riasztani. Bacci bíboros szeptember 28-án aláírta a levelet, melyet a következő nap a kritikai tanulmánnyal együtt átadtak VI. Pálnak.

[5]Az egyik szervező, Dr. Elizabeth Gerstner tanúsága szerint. Rezuméját a következő műben találjuk: Michael Davies, *Pope Paul's New Mass*, (Dickinson, TX: Angelus Press, 1980.), 483–484. p.

[6]E könyv Tito Casini, *La Tunica Stracciata* (A megszaggatott köntös), (Róma: 1967.)

Az Intervenció tartalma

Az *Ottaviani Intervenció* központi állítása a következő: az új miserend komoly doktrinális hibáktól hemzseg, és támadást jelent a mise katolikus értelmezése ellen, ahogy azt a Tridenti Zsinat megfogalmazta. A *Intervenció* szerzői kijelentették: szándékuk nem az volt, hogy kimerítően foglalkozzanak minden egyes olyan problémával, amit az új mise felvet, hanem hogy kimutassák az új mise legtipikusabb eltéréseit a katolikus egyház hagyományos hitétől és gyakorlatától. Az *Intervenció* többek között ezeket sorolja fel:

- A mise új definíciója mint „gyülekezet", Istennek felajánlott áldozat helyett.
- A protestánsok által leghatározottabban elutasított katolikus tanítást kihangsúlyozó elemek elhagyása, miszerint a mise engesztelés az elkövetett bűnökért.
- A pap szerepének lefokozása megközelítőleg egy protestáns lelkész funkciójának szintjére.
- Krisztus Valóságos Jelenlétének és az átlényegülés (*transubstantiatio*) tanának bennfoglalt tagadása.
- Az átváltoztatás (*consecratio*) formájának megváltoztatása szentségi cselekményből az utolsó vacsora történetének pusztán narratív elbeszélésévé.

- Az egyház hitbéli egységének lerombolása a számtalan alternatív lehetőség bevezetésével.
- Félreérthető nyelvezet és kétértelműség jellemzi az új rítust, amelyek egyházi tanokat veszélyeztetnek.

Az *Intervenció* ezeket a vádakat két dokumentummal szemben állította fel:

1. magával a mise új rendjével és
2. az 1969-es *Római Misekönyvhöz fűzött Általános Instrukcióval* szemben, amely egy 341 paragrafusból álló dokumentum az új rítusra vonatkozó rubrikákról és az új mise teológiai alapelveiről. Ez az Általános Instrukció állt az új miserendet érintő viták középpontjában.

A Vatikán reakciója

A tény, hogy a konzervatív katolikus sajtó elterjesztette az *Intervenció* történetét az egész világon, hatalmas felbolydulást okozott a Vatikánban.

Bár 1968-ban VI. Pál átvette az Általános Instrukció egy példányát,[7] s személyesen hagyta jóvá a *Novus Ordo* minden

[7] Annibale Bugnini, CM, *La Riforma Liturgica (1948–1975)*, (Róma: Edizioni Liturgiche, 1983.), 193. p.

részletét, 1969. október 22-én mégis elküldte az *Intervenció* szövegét a Hittani Kongregációnak megvizsgálni, jogosak-e a kritikák.[8]

1969. november 12-én a Kongregáció levélben válaszolt a Vatikáni Állami Titkárságnak. Visszaemlékezéseiben Mgr. Annibale Bugnini, a Consilium titkára biztosítja olvasóit arról, hogy az Általános Instrukció minden tekintetben megfelel az egyház tanításának, de mindössze egyetlen mondatot idéz a Kongregáció leveléből[9] ahelyett, hogy az egész szöveget bemutatta volna.

Mgr. Bugnini szűkszavúsága ehelyt némiképp meglepő. Visszaemlékezéseiben (majdnem 1000 oldalas munkáról van szó) hosszasan idéz olyan dokumentumokat, melyek az új rítus ortodoxiáját próbálják bizonygatni. Ha a Kongregáció levelében az állt volna, hogy az *Intervenció* minden kritikai megjegyzése alaptalan, Mgr. Bugnini biztosan a levél egész szövegét leközli.

A Consilium tagjai 1969. november elején gyűltek össze Rómában. „Bizonyos nehézségek merültek fel" – jegyezték meg – „a Római Misekönyvhöz fűzött Általános Instrukcióval kapcsolatban, részben a 7. cikkelyre vonatkozóan (a

[8] i.m. 193. p.

[9] „A rövid kritikai tanulmány…sok olyan kijelentést tartalmaz, amelyek feleslegesek, eltúlzottak, pontatlanok, szenvedélyesek és nem felelnek meg a valóságnak." Bugnini, *La Riforma,* 285. p.

mise új definíciója).”[10] Finomkodó kijelentés, minthogy akkorra már a *Novus Ordorol* a sajtóban néhol mint „eretnek miséről” írtak.

1969. november 18-án a Consilium kibocsátott egy kimérten megfogalmazott nyilatkozatot, hogy tisztázza az Általános Instrukciót ért vádakat.[11] A Consilium úgy próbálta kezelni az *Intervenció* doktrinális ellenvetéseit, hogy kijelentette: az Általános Instrukcióban nem szándékoztak doktrinális megállapításokat tenni, csupán egy pásztorális jellegű, rubrikákra vonatkozó instrukciót adni, mely érvet az új mise jóhiszemű védelmezői később is felhasználtak. Taktikus szempontból ez kiváló lépésnek bizonyult, hiszen nem fogalmazhat rosszul doktrinális értelemben egy olyan dokumentum, amely sohasem szándékozott doktrinális megjegyzéseket tenni.

Jóval az *Ottaviani Intervenció* által provokált vita kirobbanása előtt azonban a Consilium 13 fős albizottságának tagjai, akik az új miserend megteremtéséért közvetlenül felelősek voltak, teljesen más történetet adtak elő. Bugnini atya és Peter Coughlan tisztelendő előzőleg már kijelentették, hogy az Instrukció „teológiai alapelvekkel”[12] fog foglalkozni, kép-

[10] Bugnini, *La Riforma,* 193. p.

[11] SC, Presentatio, *Edita Instructione,* 1970. május, DOL 1371.

[12] Annibale Bugnini, CM, „Decima Sessio Plenaria ‚Consilii’”, *Notitiæ* 4. (1968.), 181. p.

viseli majd az új rítus „teljes teológiai kifejtését,”[13] és leírja majd az új misét „doktrinális szempontból,”[14] valamint úgy szolgál majd mint „doktrinális jellegű bevezetés.”[15]

Az 1969-es Általános Instrukció tehát egyértelműen azzal a szándékkal készült, hogy az új miserend teológiai és doktrinális alapelveit megfogalmazza. A Consilium 1969. november 18-i nyilatkozata így kevéssel jobb a nyílt hazugságnál.

1969. november 19-én VI. Pál általános audiencia alatt mondott hosszas beszédében megpróbálta eloszlatni az új miserend ortodoxiájával kapcsolatos félelmeket.[16] Figyelembe véve az új rítust, ahogy az jóváhagyást nyert, VI. Pál szavait, be kel ismerni: a valótlanság aurája lengi körül. Biztosította hallgatóit arról, hogy a mise lényege nem változott, és az új rítus épp olyan egyértelműen megerősíti az egyház hagyományos tanításait, amint azt a régi rítus tette

[13] Annibale Bugnini, CM, a Latin-Amerikai Püspökök Medellin Konferenciáján mondott beszéde, 1968. augusztus 30., *Revista Ecclesiastica Brasiliera* 28. (1968.), 628. p.

[14] Annibale Bugnini, CM, „Ordo Missae et Institutio Generalis”, *Notitiæ* 5. (1969.), 151, 153. p. 1983-as visszaemlékezéseiben (*La Riforma Liturgica*, 382–383. p.), Mgr. Bugnini ezt elismételte szóról szóra lábjegyzetezés nélkül.

[15] Peter Coughlan, *The New Mass: A Pastoral Guide*, (Washington: Corpus, 1969), 32. p.

[16] Az általános audencián elmondott beszéd a bevezetendő új miserendről, 1969. november 19., DOL 1757–1759. p.

– de csak általános kijelentésekre szorítkozott, s egyetlen konkrét példát sem adott az új rítusból.

VI. Pál kijelentette továbbá, hogy az új rítus „véget vet a bizonytalanságnak" és „visszavezet minket ahhoz a rituális egységhez és magatartáshoz, amely a katolikus egyházhoz illik." De amint azt az Általános Instrukció akár felületes olvasata is megmutatja (de még egy nevenincs plébánia vasárnapi miséjére tett alkalmi látogatás is): a mise, amit VI. Pál jóváhagyott, számtalan alternatívát és alkalmat kínál variációkra, amelyek – éppen ellentétesen – az említett rituális és magatartásbeli egység megbontását jelentik.

Ottaviani bíboros sohasem kapott írásban választ VI. Pálhoz intézett levelére.[17] Késő novemberben a bíboros ismét kórházba került régi szembajával, amely időlegesen megvakította. Naplójában megjegyezte, hogy december 7-i kihallgatása VI. Pálnál „egy kicsit feszülten indult levelem miatt, amit Baccival írtunk az új miséről."[18]

E találkozás eredményeként Ottaviani bíboros e pillanattól kezdve szótlan maradt az álláspontjáról folytatott viták során. 1970. január 8-i naplóbejegyzésében ezt olvassuk: „Németországban kisebb történetek az új misét érintő nyilatkozatomról." Ezt csupán egyetlen szó követi: „…Csend…" Emilio Cavaterra, aki könyvet írt Ottaviani bíboros napló-

[17]Emilio Cavaterra, *Il Perfetto del Sant' Offizio: Le Opere e i Giorni del Cardinale Ottaviani*, (Milánó: Mursia, 1990), 78. p.

[18]i.m. 117. p.

ja alapján, azt a megjegyzést teszi erről, hogy szinte látni a bíborost, amint jelzi kezeivel: ajkai immár lepecsételve.[19]

Ezt fejben tartván most nézzük azon próbálkozásokat, amelyek a következő hónapban az *Intervenció* hatását próbálták aláásni, elhatárolván Ottaviani bíborost az esszétől.

„Ottaviani Retiráció"?

1970. februárjában egy francia pap, Dom Gerard Lafond az új miserend védelmében megjelentetett egy könyvet *„Note Doctrinale sur le Nouvel Ordo Missæ"* címmel. E könyv többek között azt állította, hogy Ottaviani bíboros volt az új miserend bizonyos részeinek szerzője; hogy a kritikai tanulmány éppen ezeket a részeket támadta meg; hogy a bíboros nem hagyta jóvá a tanulmányt; s hogy annak tartalmát valószínűleg visszatartották előle. Erre vonatkozóan azonban semmilyen bizonyítékot nem közöl.[20]

A következő hónapban Dom Lafond nyilvánosságra hozott egy levélről készült másolatot, amelyet állítása szerint Ottaviani bíboros írt neki 1970. február 17-én. Ebben a levélben a bíboros kijelenti:

1. megvizsgálta a *Note Doctrinale*-t,

[19] i.m. 122. p.

[20] Davies, 487–78. p.

2. nem csupán jóváhagyta azt, hanem egyben üdvözli annak nemes hangvételű megfogalmazását,
3. nem adta beleegyezését VI. Pálhoz írt levelének nyilvánosságra hozatalához, és
4. fenntartásait a *Novus Ordoval* kapcsolatban VI. Pál november 19-i és 26-i beszédei kellőképpen megválaszolták.[21]

Már említettük, hogy e levelet Ottaviani bíboros csak állítólag írta. Vajon mi okunk van kételkedni a levél hitelességében?

Először is: nagyon furcsának tűnik, hogy a bíboros jóváhagyta a *Note Doctrinale*-t. A könyv ugyanis személye ellen irányuló rágalmakat is tartalmaz.[22]

Másodszor: a február 17-i levél azt a benyomást kelti, mintha az *Intervenciót* a bíboros hozzájárulása nélkül publikálták volna. Ez is rendkívül különös, hiszen két alkalommal (1969. októberében, majd a február 17-i levél nyilvánosságra hozatala után ismét) a bíboros kifejezett engedélyével adták ki.[23]

Harmadszor: Emilio Cavaterra Ottaviani naplójegyzetei alapján írott könyvében egy szót sem szól a február 17-i levélről. Ha a levél hiteles lett volna, Cavaterra bizonnyal

[21] A teljes szöveget lásd: Davies, 495–496. p.

[22] i.m. 489. p.

[23] lásd Jean Madiran kommentárját: Davies, 491. p.

felhasználja könyvében, hiszen mindent megtett, hogy kimagyarázza a bíboros kételyeit az új misével kapcsolatban, s ez kiváló alkalom lett volna arra, hogy demonstrálja: Ottaviani fenntartásait visszavonta.

Cavaterra továbbá idézi Msgr. Gilberto Agustonival folytatott beszélgetéseit is, aki akkor a bíboros személyi titkára volt, s aki hasonlóan megpróbálta elhatárolni Ottavianit az *Intervenciótól*. Msgr. Agustoni sem említi a levelet, amely ha hiteles lett volna, támogatta volna a monsignor állítását, miszerint a bíboros mindig is „pozitívan állt" a liturgikus reformhoz.[24]

Negyedszer: érdemes megvizsgálni Msgr. Agustonit. Ő maga is aláírta a *Note Doctrinale*-t. Saját érdeke is azt diktálta volna, hogy biztosítsa a bíboros támogatását. Számos tradícionalista író megjegyezte ezt már 1970-ben, s azt is, hogy Ottaviani bíboros ekkorra gyakorlatilag már megvakult, így gyerekjáték lett volna Msgr. Agustoni számára a bíborossal aláíratni a február 17-i levelet.

Első pillantásra erősnek tűnik a vád. 1970. óta azonban érdekes tények kerültek napvilágra Msgr. Agustoniról. Eszerint:

- Msgr. Agustoni a Consilium tagjaként felelős volt (Benno Gut bíborossal, Mgr. Paul Phillipe-pel és Mgr. Annibale Bugninivel együtt) az új eucharisztikus

[24] Agustoni megjegyzéseit Cavaterra a 118. oldalon idézi.

imák végső formájának jóváhagyásáért,[25] melyek a kritikai tanulmány szerint lejáratják a katolikus tanítást.

- Msgr. Agustoni ezidőben már a liturgikus reform implementálását végző Liturgiáért Felelős Kongregációban szolgált. 1969. szeptember 12-én kapta meg a kinevezést[26] – egy nappal azelőtt, hogy Ottaviani bíboros aláírta VI. Pálnak címzett levelét, melyben az *Intervenció* szövegét jóváhagyta.
- A tízes számú munkacsoport 12 tagja között (ez a testület a Consilium azon szekciója volt, melyet közvetlen felelősség terhel az új miserend megteremtéséért) ott találjuk Luigi Agustoni atyát.[27] Ő nem más, mint Msgr. Gilberto Agustoni fivére.
- És végül a perdöntő bizonyíték: 1966-ban a Consilium három tagja hosszú, részletes memorandumot nyújtott be VI. Pálnak egy új miserend előterjesztéséről, amely gyakorlatilag megegyezik az 1969-ben bevezetett miserenddel. Ez az *Ordo Missæ* minden olyan elemet tartalmazott, amit az *Intervenció* 1969-ben elutasí-

[25] Bugnini, *La Riforma*, 456. p.
[26] i.m. 919. p.
[27] i.m. 332 p.

tott. Ezt a memorandumot Mgr. Bugnini, Mgr. Anton Hänggi – és Msgr. Gilberto Agustoni készítette elő.[28]

Msgr. Agustoni tehát sokat nyerhetett azzal, ha megpróbálja Ottaviani bíborost elhatárolni az *Intervenciótól.* Mindezek fényében már sokkal könnyebb elképzelni, miszerint a vak bíboros úgy írta alá a levelet, hogy annak tartalmát titkársága hamisan, elferdítve adta elő. Végülis ennél különösebb dolgok is előfordultak már a Vatikán történetében.

Bár a fenti tények 1970-ben még ismeretlenek voltak, nyílt vita robbant ki a levél hitelességéről. Jean Madiran, a tekintélyes francia *Itinéraires* folyóirat főszerkesztője nyilvánosan megvádolta Msgr. Agustonit, hogy csalással szerezte meg a bíboros aláírását. Röviddel ezt követően Msgr. Agustoni lemondott a bíboros személyi titkári pozíciójáról.[29]

Bárki bármit is gondoljon a fentiekről, két dolog nyilvánvaló:

1. Soha senki sem állította, hogy a VI. Pálhoz intézett levél másik aláírója, Bacci bíboros visszavonta volna támogatását, vagy megváltoztatta volna álláspontját.

[28]lásd Johannes Wagner, *„Zur Reform des Ordo Missæ: Zwei Documente",* Pierre Jounel *et al.* (szerkesztők), *Liturgia Opera Divina ed Umana,* (Róma: CLV Edizioni Liturgiche, 1982.), 263, 267–289. p.

[29]lásd *Itinéraires* 142. (1970. április), és Davies, 485–492. p.

2. A Vatikán figyelmen kívül hagyta a február 17-i levél ügyét,[30] s úgy kezelte az *Intervenciót,* mint aminek vádjai elég súlyosak ahhoz, hogy hivatalos választ adjanak rájuk.

„A gyanú légköre"

Amikor VI. Pál 1969. áprilisában jóváhagyta az új miserendet, az új misekönyv vasár- és ünnepnapokra vonatkozó saját változó imákat tartalmazó része még nem készült el. VI. Pál apostoli konstitúciója, a *Missale Romanum* 1969. november 30-át, Ádvent első vasárnapját jelölte meg az új misekönyv kötelezővé válásának dátumaként. Az *Ottaviani Intervenció* által kezdett vita azonban arra késztette a Vatikánt, hogy elhalassza a publikációt, amíg az ellenvetéseket kielégítően meg nem fontolják,[31] – melyek egy liturgikus szakértő szerint „a gyanú légkörét teremtették meg az új miserend teológiai alapjai körül."[32] Az új mise hosszas és kitartó védelmére volt szükség, különben a tiltakozók kórusa sohasem hallgat el.

[30] Mgr. Bugnini, akinek érdeke lett volna szétkürtölni a bíboros viszakozását, ha az megtörtént volna, hallgat a dologról.

[31] Bugnini, *La Riforma,* 389. p.

[32] Alessandro Pistoia, CM, *„Il ‚Prœmium' e le Modifiche della ‚Institutio Generalis': Commento", Ephemerides Liturgicæ* 84. (1970.), 241–242. p.

A Liturgiáért Felelős Kongregáció felkérte VI. Pált, hogy írjon egy motu propriót az új mise legitimitásának és ortodoxiájának védelme érdekében. A pápa azt javasolta, hogy illesszenek egy magyarázó Előszót *(Præmium)* az új misekönyvhöz. 1970. február 14-én VI. Pál találkozott Bugnini atyával és eldöntötték, hogy az Előszónak meg kell védenie az új misekönyv összeegyeztethetőségét a hagyományokkal, és demonstrálnia kell, hogy az új mise doktrinális szempontból semmiben sem különbözik a régitől.[33]

„Tiszavirág életű dokumentum"

Az eredmény egy nyolc oldalas Előszó, amit a *Missale* 1970. márciusi megjelenésekor az Általános Instrukció elé illesztettek. Első olvasatra majdnem „tridenti" hangvételű, hiszen a liturgikus szakértők állítása szerint „ez garantálja az új miserend doktrinális ortodoxiáját."[34]

Az Előszó szerzői azonban lehetetlen feladatra vállalkoztak: a mise hagyományos teológiáját kellett ráerőltetniük egy olyan rítusra, amelyet teljesen más alapelvek szerint állítottak össze. Az Előszóban kifejtett tanokkal tehát maguk az új mise elemei álltak szemben. Íme néhány példa:

[33]Bugnini, *La Riforma,* 390–391. p.

[34]lásd Pistoia, *„Il ‚Præmium'…Commento",* 244. p.

- Az Előszó állítása szerint az új mise „folyamatosan” kifejezésre juttatja a Tridenti Zsinat tanítását a mise áldozati jellegéről. Az állítás bizonyítására azonban az Előszó mindössze két kifejezést tudott idézni az új rítusból: egyet a harmadik, s egyet a negyedik eucharisztikus imából,[35] amely persze aligha értelmezhető „folytonos kifejezésként”. Ugyanakkor azt a következtetést is kénytelenek vagyunk levonni, hogy amikor a második kánont használják, az új miserend egyáltalán nem fejezi ki a mise áldozati jellegét, s éppen erre mutat rá az *Ottaviani Intervenció*.

- Az Előszó kijelenti, hogy az új mise kifejezi a Valóságos Jelenlétre és az átlényegülésre (*transubstantiatio*) vonatkozó hitet „annak lelkisége és tiszteletteljes kifejezése által, amelyről az eucharisztikus liturgia tanúskodik.”[36] Akármilyen megnyugtatónak hangzik is mindez, elég rátekinteni az új rítusra, amelyből kiiktatták a legtöbb régi tiszteletteljes kifejezést, ami kijárt a Legszentebb Szentségnek. Amint azt az Intervenció is kimutatta, három kivételével az összes térdhajtást eltörölték, az Oltáriszentséget száműzték a templom főhajóján kívüli eldugott helyre, az áldozás már nem térden állva történik, s majdnem minden

[35] Előszó *(Præmium)* § 2, DOL 1377.
[36] i.m. § 3, DOL 1378.

más jele a Valóságos Jelenlétben való hitnek kiiktatásra került.

- Az Előszó, hogy megpróbálja kivédeni az *Intervenció* vádját, miszerint az új mise ellentétes a papságról vallott katolikus tanítással, a krizmaszentelés miséjének új prefációját idézi.[37] Ezt a misét azonban egy évben csak egyszer ünneplik, s akkor is csak az egyházmegyés püspök. Ha megvizsgáljuk az idézett szöveget, akkor kitűnik: távolról sem hangsúlyozza, inkább elhomályosítja e prefáció a papság hagyományos értelmezését, hiszen azt a benyomást kelti, hogy a felszentelt papság a „hívek egyetemes papságából"[38] ered, ami egyértelműen protestáns elképzelés.

Más példákat is lehetne említeni.[39] A *Novus Ordo* konzervatív védelmezői gyakran idézik ezt a dokumentumot an-

[37] i.m. § 4, DOL 1379.

[38] lásd *Missale Romanum*, (1970.), 241. p. Az ima a „hívek papságával" kezdődik, majd azokról beszél, akik „részesülnek a szolgálatból a kézrátétel által": „A Szentlélek kenete által Egyszülött fiadat az Új és Örök Szövetség Főpapjává tetted, és kifürkészhetetlen terved szerint úgy rendelted, hogy ez az egy papság az egyházban megőriztessék. Mert Ő *nemcsak* kitüntette saját népét a királyi papság méltóságával, *hanem ezenfelül* testvéri jóságában kiválasztott embereket, hogy az Ő szolgálatának részeseivé legyenek kézrátétel által." Saját fordítás és hangsúly.

[39] Összeállítottam egy harminc oldalas tanulmányt az Előszóról és az 1970-es Általános Instrukcióról. Ez az új miséről írott, kiadásra váró könyvem egyik fejezetét fogja kitenni. **A kiadó megjegyzé-**

nak bizonyítására, hogy az új rítus valóban tükrözi az egyház folyamatos tanítását a mise igazi természetéről. Mindez persze csalfa remény. Az igazság az, hogy az Előszóban leírt nagy gondolatokat és hagyományos érzelmeket elkerülhetetlenül kompromittálja az új rítus puszta valósága. Egy angol liturgikus szakértő, Crichton atya – aki lelkes híve a reformoknak – összegezte talán a legtalálóbban az Előszót: „ellentmondásos nyilatkozat, amely az új miserendet ért kritikákat volt hivatva megválaszolni, és a probléma természetéből eredően csupán egy tiszavirág életű dokumentum lehetett."[40]

„A revizorok ravaszsága"

Az *Intervencióban* kifejtett bírálat közvetlen eredményeképpen az 1970. márciusában megjelent új misekönyv nem csupán Előszót kapott, de az Általános Instrukció is átdolgozás-

se: Cekada atya *„Work of Human Hands: A Theological Critique of the Mass of Paul VI.* című könyve 2010-ben jelent meg. Tudtommal nincs lefordítva magyar nyelvre. Angolul itt vásárolható meg: http://figyelji.de/a/whh-konyvre (szerzők saját oldala) Ezen kívül készített a témával kapcsolatban egy (angol nyelvű) videósorozatot is, ez itt érhető el: http://figyelji.de/a/whh-filmekre (youtube)

[40] J. D. Crichton, *Christian Celebration: The Mass* (London: Geoffrey Chapman, 1971.), 47–48. p.

ra szorult. Mivel azonban a Consilium álláspontja szerint az Instrukció semmilyen problémát sem jelentett, a változások megmaradtak a verbális bűvészkedés szintjén.

Ezeket egy *Presentatio*-ként ismert dokumentum[41] tartalmazza, amely olyan tekervényes, hogy akár George Orwell regényének, az 1984-nek *Igazság Minisztériuma* is írhatta volna. E dokumentum érvelése (amennyiben annak nevezhető) vázlatosan a következő:

1. Az Instrukció néhány pontja „nem egészen egyértelmű, mert nehéz volt az egész tartalmat fejben tartani."
2. Az új rítusra vonatkozó panaszok „minden új ellen irányuló ellenérzésből fakadtak"; „nem érdemes velük foglalkozni, mert teljesen megalapozatlanok."
3. A Consilium mégis megvizsgálta az Instrukciót, „de semmi indokot sem talált a szöveg átrendezésére, sem doktrinális tévedést nem fedezett fel."
4. Ennek ellenére „a problémákat áthidalandó" döntés született „az Általános Instrukció egyes részeinek átírására vagy kiegészítésére."
5. Végezetül „a javítások valójában elhanyagolhatóak."

Természetesen a szóban forgó részek – a lista mintegy 16 oldalnyi[42] – azok voltak, amelyeket az *Intervenció* legin-

[41] SC, Presentatio, *Edita Instructione,* 1970. május, DOL 1371.

[42] Ezek megtalálhatóak: „Variationes in ‚Institutionem Generalem Missalis Romani' Inductae", *Notitiæ* 6. (1970.), 177–193. p. Az eredeti és

kább kritizált. Crichton atya megjegyzése szerint „az eljárás egyértelmű: a kritizált kifejezések mellé minden esetben beiktatunk egy röviden csak »tridentinek« nevezhető megfogalmazást."[43] Íme néhány példa, amelyek illusztrálják a revizorok módszerét:

- Amikor az *Intervenció* bírálta a mise definícióját mint „gyülekezet", a Consilium azt válaszolta, hogy a szóban forgó rész nem definíciója, hanem csupán leírása a misének. A kérdéses mondatot tehát finoman újrafogalmazták. Továbbá az „úrvacsora vagy mise" megfogalmazás helyett – érzékeny pont – az átdolgozott definíció megfordította a kifejezéseket, így abban a „mise vagy úrvacsora" szerepel. Amíg pedig az eredeti változat a misét egyszerű megemlékezésként definiálja, az új definíció hozzáteszi: „vagy eucharisztikus áldozat."[44]

- Hogy megválaszolják az *Intervenció* elmarasztalását az átlényegülés említésének teljes hiányáért, az átdolgozott változat beszél Krisztus jelenlétéről „lényegileg és állandóan az eucharisztikus elemek színe

átdolgozott változatok egymás mellé helyezve: *„Variationes Præcipuæ in Institutionem Inductæ", Ephemerides Liturgicæ* 84. (1970.), 233-240. p.

[43] *Christian Celebration*, 52. p.

[44] GI § 7, DOL 1397.

alatt."[45] Ezzel a kifejezéssel együtt azonban az új Instrukció megemlíti Krisztus más típusú jelenléteit is „a gyülekezetben, a Szentírásban, a lelkipásztorban." Így a különböző jelenlétek egyenrangúként jelennek meg Krisztus lényegi Jelenlétéhez viszonyítva. A „*transubstantiatio*" kifejezést, amely vörös posztó a protestánsok számára, mégsem alkalmazták.

- Az *Intervenció* kimutatta, hogy a pap szerepét lefokozták jobbára a „gyülekezet elnöklőjének" szintjére. Ezért egy bekezdésbe beiktatták, hogy a pap „Krisztus személyében cselekszik."[46] Ez persze még mindig nem oszlatja el azt a téves felfogást, ami az Instrukció más passzusaiban nyomon követhető, miszerint a gyülekezet „felajánlja" és „ünnepli (celebrálja)" a szentmisét. Mi több, más bekezdésekben a pap továbbra is mint „elnök" illetve „elnöklő" jelenik meg.

Többen elegendőnek találták e maroknyi hagyományos kifejezés beillesztését. Mások azonban jelezték, a revízió még így sem váltja meg az Instrukció hibáit.[47]

[45] GI § 7, DOL 1397.

[46] GI § 60, DOL 1450.

[47] Rama P. Coomaraswamy, *The Problems with the New Mass*, (Rockford, IL: TAN, 1990), 69–75. p.; Arnaldo Xavier da Silveira, *La Nouvelle Messe de Paul VI: Qu'en Penser?*, (Chiré-en-Montreuil, FR: Diffusion de la Penseé Française, 1975.), 99–124. p.

A Mise Új Rendjének értékelésekor vajon milyen súlya van az Általános Instrukcióba ékelt változtatásoknak? Erre Crichton atya megjegyzése adja meg a választ: minden fent említett bekezdésbe egyszerűen beillesztettek egy „tridenti" kifejezést, mint ami egyenértékű az újjal. Mivel az Instrukció egyenértékűként kezeli e kifejezéseket, úgy tűnik, mintha szabadon magyarázhatnánk a misét mindkét értelemben:

1. mint engesztelő áldozat, amelyet egy felszentelt pap ajánl fel, s amelyben Krisztus válik jelenvalóvá az átlényegülés által a kenyér és a bor külső színei alatt; vagy

2. mint gyülekezeti vacsora, amelyet a gyülekezet és annak elnöke koncelebrálnak, s amely folyamán Krisztus megjelenik a jelenlévőkben, a Szentírás-olvasásban, valamint a kenyérben és a borban.

Az első értelmezés a Tridenti Zsinat tanítása, a második pedig egy protestáns, neomodernista felfogás. Az elkövetkező időkben ez utóbbi álláspont (a mise mint gyülekezeti vacsora) itatja át a modern liturgikus szakértők írásainak döntő hányadát, s amelyet felhasználnak számtalan visszaélés és aberráció elméleti igazolására.

Valóban erőltetett-e az az állítás, hogy az 1970-es Általános Instrukció minden betűzött tradícionalista kifejezés

ellenére elrugaszkodást jelent a Tridenti Zsinat tanításától a protestantizmus felé? A válaszért most egy olyan cikkhez fordulunk, amelyet öt évvel később a Consilium egyik tagja, Emil Josef Lengeling atya írt: „Az eredeti, 1969-es Általános Instrukcióban ökumenikus irányultságú szentségi teológia körvonalazódott…és az 1970-es új kiadás, amelyet a reakciós támadások erőszakoltak ki – s amely a revizorok ravaszságának köszönhetően elkerülte a legrosszabbat – megszabadít minket a poszt-tridenti áldozati teológia zsákutcájából és megfelel a megállapodásoknak, amelyeket az utóbbi év vallásközi dokumentumai fémjeleznek."[48]

Elméleti intézkedés

Bizonyos terjedelemben immár tárgyaltuk az Általános Instrukció változtatásait. Vajon az *Intervenció* által provokált viták rávezették Rómát arra is, hogy megváltoztassa az új miserendet? Egy szóval: nem. Az 1970-es Instrukció terminológiájában történt változásoknak semmilyen hatása sem volt az új miserend imáira vagy rubrikáira. Az új Instrukció merőben elméleti jellegű válasznak bizonyult. Csakúgy, mintha egy építészmérnök, felfedezvén, hogy az általa tervezett

[48] „Tradition und Fortschritt in der Liturgie", *Liturgisches Jahrbuch* 25. (1975.), 218–19. p.

épület életveszélyes, megváltoztatná rajzait, de a bizonytalan épületszerkezetet pontosan úgy hagyná, ahogyan megépítették.

Az a miserend, amelyet ma már majdnem minden plébánián követnek, megegyezik az 1969-ben jóváhagyott *Novus Ordoval,* és a teológiai alapelvek, melyekre felépült, ugyanazok (ökumenikus irányultságúak és anti-tridentiek, ahogy azt Lengeling atya megjegyezte), amelyeket az 1969-es Általános Instrukció lefektetett.

Kelletlen elismerés

Végezetül érintőlegesen megjegyezzük, hogy azok a római liturgikus szakértők, akik felelősek voltak az új mise megteremtéséért, kelletlen elismeréssel adóztak az *Intervenciónak,* még sokkal annak 1969-es megjelenése után is.

1982-ben, teljes 13 évvel később Mgr. Bugnini, a Liturgikus Forradalom Nagy Építésze, különös erőfeszítéseket tett visszaemlékezéseiben, hogy kivédje az ún. reformot érő vádakat. Újra és újra megpróbálta nyíltan vagy rejtetten visszautasítani a munkájának doktrinális tisztaságára vonatkozó kritikákat, amelyeket így vagy úgy mind vissza lehet vezetni az *Ottaviani Intervencióra.*

Ebben nem is volt egyedül. Valamivel később, de ugyancsak 1982-ben Carlo Braga CM atya, Mgr. Bugnini jobbkeze

a Consiliumban, s az 1969-es Általános Instrukció szerzője, még mindig kényszerítve érezte magát arra, hogy a reform katolicitását védelembe vegye.[49] Erőltetett érveiből gyorsan kiderül, hogy a cikk megírásának nem volt igazán más értelme, minthogy árnyékbokszoljon az *Ottaviani Intervenció* még mindig kísértő szellemével.

Összefoglalás

Az *Ottaviani Intervenció* e háttértörténete sok témát érintett. Íme a legfőbb pontok rövid összefoglalása:

1. Az *Intervenció,* az új *Ordo Missæ* és az 1969-es Általános Instrukció körül kirobbant vita nagyjából hat hónappal elhalasztotta VI. Pál misekönyvének végső kiadását.

2. A Consilium közben azt állította, hogy az Általános Instrukció nem doktrinális nyilatkozat volt, csupán egy pasztorális és a rubrikákra vonatkozó általános

[49] Carlo Braga, CM, „Punti Qualificanti della I. G. M. R.", in: Jounel, 243–261. p. Braga teológiai véleményét vis-á-vis a liturgia, lásd Anthony Cekada, *The Problems with the Prayers of the Modern Mass* (Rockford, IL: TAN, 1991.). **A kiadó megjegyzése:** A könyv magyar fordításának címe: „Mi a probléma a modern mise imádságaival?". Lásd kiadónk honlapján (kapisztrankiado.hu)

bevezetés. Ez kevéssel jobb a hazugságnál, hiszen akik összeállították az új miserendet, korábban az Instrukciót doktrinális és teológiai nyilatkozatként jellemezték.

3. Néhányan azt állították, hogy Ottaviani bíboros február 17-én írt levelében visszavonta az új misére vonatkozó elmarasztaló álláspontját. Nagy mennyiségű közvetett bizonyíték azonban arra enged következtetni, hogy ha a bíboros alá is írta ezt a levelet, aláírását tisztességtelen úton szerezték meg. A közvetett bizonyítékok a bíboros személyi titkárára, Msgr. Gilberto Agustonira terelik a gyanút. Az *Intervenció* által oly szigorúan elítélt új miserend megteremtésében fontos szerepet játszó Msgr. Agustoni rendelkezett mind az indítékkal, mind pedig a lehetőséggel a tett végrehajtásához.

4. Válaszként az *Intervencióra* VI. Pál elrendelte, hogy előszót írjanak a misekönyv végső kiadása elé. Az Előszó szerepe az lett volna, hogy biztosítsa az új rítus ortodoxiáját. Az Előszó ebben az értelemben kudarcot vallott, mivel az új rítusban ritkán fordul elő olyan bizonyíték, amely alátámaszthatná az Előszó állításait.

5. A Consilium kiadott egy új, javított Általános Instrukciót, amelynek célja az *Intervenció* kritikáinak eluta-

sítása volt. Ez csupán múlandó értékű dokumentumnak bizonyult. Az átírt Általános Instrukció kétértelmű nyelven íródott, két különböző mise-értelmezést tartalmaz, egy katolikus és egy protestáns, neomodernista felfogást, s mindkettőt egyenértékűként kezeli. E kétértelműség szándékos.

6. Az *Intervenció* nemcsak az 1969-es Általános Instrukció ellen állított fel vádakat, hanem az új miserend ellen is. Ennek ellenére magában a rítusban semmilyen változtatás nem történt. Az új rítus doktrinális és teológiai alapelveit az 1969-es Általános Instrukcióban fektették le. Az 1969-es Általános Instrukció, amint az *Intervenció* rámutatott, a misének olyan teológiáját képviseli, amely bennfoglalt értelemben elutasítja a katolikus tanítást a mise áldozati jellegéről, a pap valódi szerepéről, az átlényegülésről és más kérdésekről. Az ezen teológiára alapozott új rítust máig használják világszerte a plébániákon.

Előzetesen láthattuk, milyen befolyást gyakorolt az *Ottaviani Intervenció* az 1970-es Általános Instrukcióra. Történelmi jelentősége ellenére az *Intervenció* nemigen volt elérhető hazánkban. Úgy döntöttem, közzéteszek egy új fordítást abban a reményben, hogy ez a változat egyszerre marad hű az eredeti szöveg értékeihez és lesz érthető az átlag olvasó számára.

Az *Ottaviani Intervenció* jelentősége meghaladja annak történelmi szerepét. 1969. óta a mise folyamatos deszakralizációjának vagyunk tanúi, szenvedő alanyai vagyunk számtalan visszaélésnek és aberrációnak, és a katolikus hit integritásához nélkülözhetetlen tanítások kiüresítését kellet megérnünk. Ezért a fájdalmas helyzetért legtöbbször az egyre inkább „progresszív" klérust okoljuk. Az *Ottaviani Intervenció* azonban arra késztet minket, hogy meggondoljuk: vajon a széles körben elterjedt liturgikus visszaélések nem az új rítusban gyökerező alapelvek természetes következményei-e – azaz a hivatalosan szentesített reformok nem bizonyultak-e – ahogyan az *Intervenció* fogalmazott – „felmérhetetlen hibának"?

Anthony Cekada atya

1992.

BIBLIOGRÁFIA

Hivatalos szövegek és dokumentumok

Documents on the Liturgy, 1963–1979: Conciliar, Papal and Curial Texts, translated, compiled and arranged by International Committee on English in the Liturgy. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1982.

VI. Pál beszéde az általános kihallgatáson a bevezetendő Új Miserendről, 1969. november 19., DOL 1757–1759.

VI. Pál, *Missale Romanum ex decreto Sacrosanti Œcumenici Concilii Vaticani II Instauratum, auctoritate Pauli PP. VI Promulgatum: Ordo Missæ.* Vatikán: Polyglot Press, 1969.

VI. Pál, *Missale Romanum…Pauli PP. VI Promulgatum.* Az 1970-es kiadás első újranyomása. Vatikán: Polyglot Press, 1971.

SC DIVINE WORSHIP. Presentatio, *Edita Instructione,* A Római Misekönyvhöz fűzött Általános Rendelkezések változásai, 1970. május, DOL 1371.

SC DIVINE WORSHIP. *Institutio Generalis Missalis Romani,* Nyilatkozat a Miserend második kiadása alkalmából, megvilágítva a Római Misekönyvhöz fűzött Általános Rendelkezéseket, 1969. november 18. Fordítás: DOL 1368–1370.

SC DIVINE WORSHIP. *Institutio Generalis Missalis Romani.* 2. kiadás, 1970. március 26. In: VI. Pál, *Missale Roma-*

num…Pauli VI Promulgatum, (1970.) 19–92. p. Fordítás: DOL 1391–1731.

SC DIVINE WORSHIP. *„Variationes in ‚Institutionem Generalem Missalis Romani' Inductæ", Notitiæ* 6. (1970.), 177–190. p.

SC RITES (CONSILIUM). *Institutio Generalis Missalis Romani.* Első kiadás. 1969. április 6. In: VI. Pál, *Missale Romanum…Pauli VI Promulgatum: Ordo Missæ,* 13–76. Fordítás: DOL 1391–1731. p., lábjegyzetben jelölve az 1975-ös *editio typica altera* és az első kiadás közötti különbségek.

Egyéb források

BRAGA, CARLO, CM. „Punti Qualificanti della I. G. M. R.", in: Jounel, 243–261. p. [BUGNINI ANNIBALE, CM]. „Decima Sessio Plenaria ‚Consilii'", *Notitiæ* 4. (1968.), 180–184. p.

BUGNINI, ANNIBALE, CM. *La Riforma Liturgica (1948–1975).* Róma: Edizioni Liturgiche, 1983.

BUGNINI, ANNIBALE, CM. *Ordo Missæ et Institutio Generalis; Notitiæ* 5. (1969.), 148–158. p.

BUGNINI, ANNIBALE, CM. Report to the Medellin Conference of the Latin American Episcopate, 1968. augusztus 30., *Revista Ecclesiastica Brasiliera* 28. (1968.), 628. p.

CAVATERRA, EMILIO. *Il Perfetto del Sant' Offizio: Le Opere e I Giorni del Cardinale Ottaviani.* Milánó: Mursia, 1990.

CEKADA, ANTHONY. *The Problems with the Prayers of the Modern Mass.* Rockford, IL: TAN, 1991. **A kiadó megjegyzése:** A könyv magyar fordításának címe: „Mi a proble-

ma a modern mise imádságaival?". Lásd kiadónk honlapján (kapisztrankiado.hu)

COOMARASWAMY, RAMA P. *The Problems with the New Mass.* Rockford, IL: TAN, 1990.

COUGHLAN, PETER. *The New Mass: A Timely, Useful and Intelligent Guide to the New Mass.* Washington, Cleveland: Corpus Books, 1969.

CRICHTON, J. D. *Christian Celebration: The Mass.* London: Geoffrey Chapman, 1971.

DAVIES, MICHAEL. *Pope Paul's New Mass. [The Liturgical Revolution, Volume Three].* Dickinson, TX: Angelus Press, 1980.

JOUNEL, PIERRE, et al., (szerkesztők). *Liturgia Opera Divina ed Umana: Studi sulla Riforma Liturgica Offerti a S. E. Mons. Annibale Bugnini in Occasione del sou 70° Compleanno.* Róma: CLV Edizioni Liturgiche, n. d.

LENGELING, EMIL JOSEF. „Tradition und Fortschritt in der Liturgie," *Liturgisches Jahrbuch* 25. (1975), 201–223. p.

OTTAVIANI, ALFREDO, és Bacci, Antonio. *Bref Examen Critique du Nouvel „Ordo Missæ."* Új kiadás olasz szöveggel, szerkesztette és franciára fordította M. L. Guérard des Lauriers OP. Vailly-sur-Sauldre, FR: Editions Sainte Jeanne d'Arc, 1983.

PISTOIA, ALESSANDRO, CM. *„Il ‚Prœmium' e le Modifiche della ‚Institutio Generalis': Commento", Ephemerides Liturgicæ* 84. (1970.), 241–248. p.

DA SILVERA, ARNALDO XAVIER. *La Nouvelle Messe de Paul VI: Qu'en Penser?,* franciára fordította Cerbelaud Salagnac. Chiré-en-Montreuil, FR: Diffusion de la Pensée Française, 1975.

WAGNER, JOHANNES. *„Zur Reform des Ordo Missæ: Zwei Documente"*, in: Jounel, 267–289. p.

A Bíborosok levele Őszentsége VI. Pál pápának (Alfredo Ottaviani és Antonio Bacci Bíborosok)

LEGSZENTEBB ATYÁNK!

Gondosan megvizsgálván és mások vizsgálódásának is alávetvén az Új Miserendet (*Novus Ordo Missæ*), amelyet a Bizottság a Szent Liturgiáról Szóló Konstitúció Implementálására szakértői készítettek elő, valamint hosszas imádság és reflexió után, Isten és Szentséged színe előtt kötelességünknek érezzük, hogy a következő megfontolásokat terjesszük elő:

1. A csatolt *Kritikai Tanulmány* válogatott teológusok, liturgikus szakértők és lelkipásztorok munkája. Rövidsége ellenére a tanulmány elég világosan megmutatja, hogy a *Novus Ordo Missæ* – tekintve annak egészen különböző értelmezések felé nyitott új elemeit, amelyeket implikál, illetve természetesnek vesz – mind egészében véve, mind pedig részleteiben megdöbbentő elrugaszkodást jelent a mise katolikus teológiájához képest, ahogy az a Tridenti Zsinat 22. szessziójában megfogalmazást nyert. A rítus abban az időben véglegesen rögzített kánonjai leküzdhetetlen akadályt állí-

tottak fel minden olyan eretnekség számára, amely a misztérium integritását veszélyeztetné.

2. Az előterjesztett pásztorális indokok, amelyek a hagyománnyal ilyen komoly szakítást hívatottak igazolni, még akkor is, ha ezek az indokok a doktrinális megfontolásokkal szemben megállnák a helyüket, nem tűnnek számunkra elégségesnek. A *Novus Ordo* újításai, és hogy mindaz, ami időtlen érték, csak kis szerepet kap benne – ha egyáltalán megvan még – könnyen meggyőződéssé változtathatja azt a bizonyos körökben már elterjedt gyanút, hogy a keresztények által mindig is vallott igazságokat meg lehet változtatni, illetve figyelmen kívül lehet hagyni anélkül, hogy hűtlenekké válnánk a hitletéteményhez, amit a katolikus hit megtartani köteles mindörökké. Az újkeletű reformok egyértelműen bebizonyították, hogy új változások a liturgiában nem vezethetők be a hívek összezavarása nélkül, akik már így is a türelmetlenség és hitük kétségbevonhatatlan elgyengülésének jeleit mutatják. A klérus legjobbjai között az eredmény a lelkiismeret gyötrelmes válsága, amelynek számtalan példája jut naponta tudomásunkra.

3. Biztosak vagyunk abban, hogy ezek a megfontolások, melyeket lelkipásztorok és nyájaik élő hangjai sarkallnak, visszhangra találnak majd Szentséged szívében, amely mindig oly gondos az egyház gyermekeinek lelki szükségei iránt. Egy törvénynek mindig az emberek javát kell szolgálnia, így ha egy törvény ártalmasnak bizonyul, akkor az

embereknek meg van az a joga, sőt kötelessége, hogy megkérjék a törvényhozót: helyezze azt hatályon kívül.

Olyan időszakban tehát, amikor a hit tisztasága és az egyház egysége kegyetlen támadásokat szenved, s egyre nagyobb veszélyben van, amelyet Ön, mindnyájunk Atyja, naponta és fájdalommal visszhangoz szavaiban, a legőszintébben kérjük Szentségedet, ne fosszon meg bennünket a lehetőségtől, hogy ezután is használhassuk V. Szent Piusz kikezdhetetlen és gyümölcsöző *Missaléját*, amelyet Szentséged is oly nagy becsben tart, s amelyet olyannyira szeret és tisztel az egész katolikus világ.

Róma, 1969. szeptember 25.
A. Card. Ottaviani *A. Card. Bacci*

Az Ottaviani Intervenció – Római teológusok egy csoportjának rövid kritikai tanulmánya az új miserendről

1969. június 5.

I. A változás története

1967. októberében a Rómában összegyűlt Püspöki Szinódust megkérték, hogy mondjon ítéletet az akkor „irányadónak" vagy „normatívnak" nevezett mise kísérleti bemutatása felett.

Ez a mise, amit a Bizottság a Szent Liturgiáról Szóló Konstitúció Implementálására (Consilium) állított össze, nagyon komoly aggodalmakat váltott ki a jelenlévő püspökökben. A 187 szavazó között a szavazás meglehetős nemtetszést mutatott (42 negatív), sok lényegi fenntartást (62 fenntartásokkal igenlő szavazat) és négy tartózkodást.

A nemzetközi sajtó az előterjesztett miserend elutasításáról beszélt, amíg a katolikus sajtó „progresszív" szárnya

mélyen hallgatott az eseményről. Egy jól ismert folyóirat, amelynek címzettjei a püspökök, s amely az ő tanításukat hivatott tükrözni, így foglalta össze az új rítust:

> A mise egész teológiájának világosabb kifejezését keresték. Lényegében azonban ahhoz a protestáns teológiához kerültek közelebb, amely a mise áldozati mivoltát rombolta le.

Sajnos úgy találjuk, hogy ugyanez az „irányadó" mise lényegileg azonos formában jelent meg az új miserendben (*Novus Ordo Missæ*), amelyet a *Missale Romanum* kezdetű apostoli konstitúció (l969. április 3.) léptetett érvénybe. Sőt úgy tűnik, hogy a szinódus óta eltelt két év alatt a püspökök nemzeti konferenciáinak véleményét (legalább is ebben a minőségükben) nem kérték ki.

Az apostoli konstitúció megállapítja, hogy az V. Szent Piusz által 1570. július 19-én bevezetett *Missale*, mely legnagyobb részében visszavezethető Nagy Szent Gergely idejére, sőt még korábbi antikvitásra,[1] négy évszázadig szolgált

[1] „Kánonunk imái megtalálhatók a 4–5. századból származó *De Sacramentis* című tanulmányban… Misénk lényegi változások nélkül visszavezethető egy olyan korba, amikor az a legősibb közös liturgiából először kifejlődött. Még mindig őrzi annak a primitív liturgiának az illatát, egy olyan korból, amikor cézárok uralták a világot, és remélték, hogy kiirthatják a keresztény hitet; egy olyan korból, amikor elődeink haj-

alapul minden alkalommal, mikor a latin rítus papjai bemutatták a szentmise áldozatot. A konstitúció hozzáteszi, ez a világ minden területére elterjedt *Missale* „lelki táplálék bőséges forrása volt rengeteg ember számára Isten iránti áhítatukban." Ennek ellenére ugyanez a konstitúció, amely végérvényesen eltörölné a régi *Missale* használatát, kijelenti, hogy a jelenlegi reform szükséges, mert „a keresztények között elterjedt és megerősödött egy mélységes érdeklődés a liturgia előmozdítása iránt."

Nyilvánvalónak tűnik, hogy ez a kijelentés komoly csúsztatást tartalmaz. Ha a keresztények kifejeztek egyáltalán valamit, az az a vágy volt (a nagy X. Szent Piusznak köszönhetően), hogy felfedezzék a liturgia igazi és halhatatlan kincseit. Soha és semmikor sem kérték, hogy a liturgiát megváltoztassák vagy megcsonkítsák a könnyebb érthetőség érdekében. Valójában a hívők az egyedülálló és változatlan liturgia

---

nalban összegyűltek, hogy Krisztusnak mint Istenüknek himnuszokat énekeljenek… Az egész kereszténységben nincs még egy olyan tiszteletreméltó rítus, mint amit a Római Misekönyvben találunk." (Adrian Fortescue atya) „A római kánon, ahogy azt ma ismerjük, visszavezethető Nagy Szent Gergely idejére. Sem keleten, sem nyugaton nincs még egy ma is használt eucharisztikus ima, amely ilyen antikvitással dicsekedhet. A római egyház számára ettől megszabadulni egyenlő lenne annak tagadásával, hogy mi vagyunk az egyetlen igaz katolikus egyház – nemcsak az ortodoxok, de az anglikánok szemében, sőt azon protestánsok számára is, akikben megmaradt még a hagyománynak valamiféle érzülete." (Louis Bouyer atya)

jobb megértését akarták, egy olyan liturgiáét, amelyet nem kívántak megváltoztatni.

Katolikusok mindenfelé, úgy papok mint világiak, szerették és tiszteletben tartották V. Szent Piusz Misekönyvét. Érthetetlen, hogy e *Missale* használata megfelelő vallási beavatás mellett hogyan akadályozta volna a hívőket a teljesebb részvételben vagy a mélyebb megértésben. Hasonlóképpen lehetetlen megérteni, hogy a régi misekönyvet, mikor annak minden kiváló érdemét elismerik, miért kellene érdemtelennek ítélni a további használatra a hívők liturgikus áhítatának táplálásában.

Mivel az „irányadó" misét, ami most végleg bevezetésre került és új miserendként kötelezővé vált, a szinódus lényegében elvetette, mivel azt sohasem vetették alá a nemzeti püspöki konferenciák kollegiális ítéletének, és mivel a hívek (legkevésbé a missziós területeken) sohasem kérték a mise reformját, lehetetlen megérteni az okot erre a törvénykezésre, olyan intézkedésre, ami megdönti az egyház IV.–V. század óta változatlan hagyományát. Mivel tehát nincs megfelelő indok e reform végrehajtására, úgy tűnik, a reform nélkülöz minden észszerű érvet, amely igazolhatná vagy elfogadhatóvá tehetné azt a katolikus hívek számára.

A II. Vatikáni Zsinat valóban kérte, hogy „a szentmise rendjét úgy kell felülvizsgálni, hogy világosabban kitűnjék az egyes részek sajátos természete és célja, illetve kölcsö-

nös összefüggése."[2] Látni fogjuk, hogy a nemrégen bevezetett *Ordo* mennyire felel meg a zsinat szándékainak, melyek immár fakuló emlékek csupán.

A *Novus Ordo* pontról pontra haladó vizsgálata olyan nagy mértékű változásokat tesz nyilvánvalóvá, amelyek megerősítik az „irányadó" mise felett már kimondott ítéletet – mert az több ponton is tartalmaz olyan dolgokat, amelyek a legmodernistább protestáns szívét is felvidítják.

[2]SC § 50, DOL 50.

II. A mise definíciója

Kezdjük a mise definíciójával. Az új miserendet megelőző Általános Instrukció 7. cikkelyében a következő definíciót[3] találjuk:[4]

[3]Az Instrukció lábjegyzetében a II. Vatikáni Zsinat két szövegére is utal. A szövegekben azonban semmi sem igazolja az új definíciót, ahogy az a következőkből is nyilvánvaló: „A püspök szolgálatán keresztül Isten papokat szentel, hogy azok Krisztus papságában sajátos módon részesedve tevékenykedjenek a szent cselekményekben mint a Főpap szolgái… a szentmisében szentségi módon bemutatják Krisztus áldozatát." Határozat a papi szolgálatról és életről *„Presbyterium Ordinis"*, 1965. december 7., § 5, DOL 260. „A liturgiában ugyanis Isten szól a népéhez, és Krisztus most is hirdeti az örömhírt. A nép pedig erre énekkel és imádsággal felel Istennek. Az imádságokat az egész szent nép és minden jelenlévő nevében terjeszti Isten elé a *pap,* aki *Krisztus* személyes megbízottjaként áll a közösség élén." SC § 33, DOL 33. Hiábavaló próbálkozás lenne megmagyarázni, hogy az Instrukció definícióját miként lehetett ezekből a szövegekből meríteni. Megjegyezzük azt is, hogy a mise új definíciója meghamisítja azt, amit a II. Vatikáni Zsinat a *„Presbyterium Ordinis"*-ban lefektetett (§ 5): „Az Eucharisztia közös ünneplése tehát a középpontja a hívő közösségnek, melynek élén a pap áll." Mivel ezt a középpontot elcsalták az új miserendben, a hívek közössége vette át annak helyét.

[4]GI § 7, DOL 1397 fn.

> Az úrvacsora vagy mise Isten népének szent összejövetele illetve gyülekezete, amely a pap elnökletével az Úr emlékezetének megünneplésére gyűlik egybe. Ezért Krisztus ígérete a legteljesebb értelemben az egyház helyi gyülekezetére alkalmazható: „Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük." (Mt 18,20).

A mise definícióját így egy közös „vacsora" szintjére redukálták; e kifejezést az Általános Instrukció folyton ismétli.[5]

Az Instrukció továbbá e vacsorát gyülekezetként jellemzi, amely felett a pap elnököl, s amely az Úrról való megemlékezés a Nagycsütörtök eseményeinek felidézése által. Ez egyáltalán nem foglalja magában:

- A Valóságos Jelenlétet.
- Az áldozatbemutatás valóságát.
- A konszekráló pap szentségi szerepét.
- Az eucharisztikus áldozat lényegi értékét, amely a gyülekezet jelenlététől független.[6]

[5] GI § 8, DOL 1398; GI § 48, DOL 1438 fn; GI § 55 d., DOL 1445 fn; GI § 56, DOL 1446.

[6] A Tridenti Zsinat a következő szavakkal fogalmazza meg a Krisztus Valóságos Jelenlétébe vetett hitet: „Először is a szent zsinat tanítja, vala-

mint nyíltan és egyenesen megvallja, hogy a Szent Eucharisztia áldott szentségében a kenyér és a bor konszekrációja után a mi Urunk Jézus Krisztus, valóságos Isten és valóságos ember, valóságosan, valóban és lényegileg jelen van a kenyér és a bor látható színei alatt." DB 874. A minket közvetlenül érintő 22. *szesszió* (*De Sanctissimo Missæ Sacrificio*) egyértelműen összefoglalta a jóváhagyott tanítást kilenc kánonban (DB 937a–956): 1/ A mise nem csupán szimbólikus megjelenítés, hanem igazi és látható áldozat, amelyet Krisztus azért alapított, hogy „újra és újra jelenvalóvá tegye a véres áldozatot, amit [Krisztus] a kereszten egyszer s mindenkorra megvalósított. Így akarta biztosítani emlékezetének folytonosságát a világ végéig. Az áldozat megváltó erejét a naponta elkövetett bűnök bocsánatáért ajánljuk fel." DB 938. 2/ „Kijelentvén, hogy pap mindörökké Melchizedek rendje szerint, (a mi Urunk) felajánlotta Testét és Vérét a kenyér és bor színe alatt az Atyának, és odaadta Testét és Vérét ugyanazon színek alatt az apostoloknak, így téve őket az Újszövetség papjaivá abban a pillanatban… Elrendelte, hogy az apostolok és utódaik a papságban ajánlják fel ezt az áldozatot, amikor azt mondta: *‚Cselekedjétek ezt az én emlékezetemre'*, amint ezt a katolikus egyház mindig is értette és tanította." DB 938. A celebráns, a felajánló és az áldozatbemutató a felszentelt pap és nem Isten népe vagy a gyülekezet: „Ha valaki azt mondja, hogy e szavak által: *‚Cselekedjétek ezt az én emlékezetemre'* nem tette az apostolokat pappá, vagy hogy ezzel nem jelentette ki, hogy az apostolok vagy más papok ajánlják fel az Ő Testét és Vérét: legyen átkozott (*anathema sit*)." 2. kánon, DB 949. A miseáldozat valódi engesztelő áldozat, nem csupán a kereszten felajánlott áldozat puszta emlékezete: „Ha valaki azt mondja, hogy a miseáldozat csupán a dicséret és hála áldozata, vagy hogy ez egyszerű megemlékezés a kereszten felajánlott áldozatról, és nem engesztelő természetű, vagy hogy ez az áldozat csak azoknak van javára, akik áldoznak, és hogy ezt nem szabad az élőkért és holtakért, a bűnökért, bűntetésekért, engesztelésért, vagy más szükségért felajánlani: legyen átkozott." 3. kánon, DB 950. Ugyan-

Egyszóval az Instrukció definíciója nem foglal magában egyetlen olyan dogmatikus értéket sem, ami lényegileg hozzátartozna a szentmise fogalmához, s amelyeknek együttes alkalmazása adja a mise igazi definícióját. Itt a dogmatikus értékek tudatos elhagyása, az azokon való „túllépés", legalábbis gyakorlatban, azoknak tagadását vonja maga után.[7]

A 7. cikkely második része e veszélyes kétértelműséget még súlyosabbá teszi. Ez ugyanis megállapítja, hogy Krisztus ígérete („Ahol ketten vagy hárman…) legteljesebb értelemben a gyülekezetre alkalmazható.

Az Instrukció tehát Krisztus ígéretét (ami csak Krisztus kegyelmeken keresztül megvalósuló lelki jelenlétére utal) minőségileg ugyanarra a szintre helyezi (kivéve annak nagyobb intenzitását) mint az Ő lényegi és testi valóságát a szentségi, eucharisztikus Jelenlétben.

Az Instrukció következő cikkelye felosztja a misét az Ige liturgiájára és az Eucharisztia liturgiájára, valamint hozzáteszi, hogy az „Úr Igéjének" asztalát és „Krisztus Testének"

csak emlékezetünkbe kell vésnünk a 6. kánont: „Ha valaki azt mondja, hogy hibák vannak a misekánonban, és hogy attól meg kell szabadulni: legyen átkozott." DB 953. Ugyanígy a 8. kánon: „Ha valaki azt mondja, hogy a misék, amelyekben egyedül a pap veszi magához a Szentséget, megengedhetetlenek, és azt meg kell tiltani: legyen átkozott." DB 955.

[7] Talán felesleges megjegyeznünk, hogyha egyetlen kihirdetett dogmát megtagadnánk, minden más dogma „*ipso facto*" vele hullana, hiszen ez a legfőbb hierarchikus tanítóhivatal tévedhetetlenségének alapelvét – legyen az zsinati vagy pápai – lerombolná.

asztalát a misében azért készítik elő, hogy a hívek „tanítást és ételt" kapjanak.

Amint azt később látni fogjuk, ez a kifejezés helytelenül kapcsolja össze a mise két részét, mintha azok egyenlő szimbólikus értékkel rendelkeznének.

Az Instrukció sok különböző nevet használ a szentmisére:

- Krisztus és Isten népének cselekménye.
- Úrvacsora vagy mise.
- Húsvéti vacsora.
- Közös részesedés az Úr asztaláról.
- Eucharisztikus ima.
- Az Ige liturgiája és az Eucharisztia liturgiája.

Mindezek a kifejezések elfogadhatók relatív értelemben, de amikor kizárólagosan és abszolút módon használják őket, amint itt is szerepelnek, akkor ezeket el kell utasítani.

Nyilvánvaló, hogy a *Novus Ordo* megszállottan hangsúlyozza a mise „vacsora" és „megemlékezés" jellegét a keresztáldozat vértelen megújítása helyett.

Az Instrukció azon kifejezése is pontatlan, miszerint a mise „a szenvedésről és a feltámadásról való megemlékezés." A mise valójában az egyedülálló áldozatról való megemlékezés, amely magában is megváltó erejű, míg a feltámadás

az a gyümölcs, amely az áldozat eredménye.[8] Látni fogjuk, hogy ilyen és hasonló kétértelműségek felbukkannak mind a konszekrációs formulában, mind pedig a *Novus Ordo* egészében.

III. A célok bemutatása

Most a mise céljai illetve szándékai felé fordítjuk figyelmünket, s arra, hogy mit valósít meg a természetfeletti rendben.

1. Legfőbb cél. A szentmise végső célja a dicséret áldozatának bemutatása a Legszentebb Szentháromságnak. Ez a cél egybeesik a Megtestesülés elsődleges céljával, amit Krisztus maga nyíltan megvallott: „Azért e világra bejövén, így szól: áldozatot és ajándékot nem akartál, testet pedig alkottál nekem."[9]

Az új miserendből ez a cél eltűnt:

[8] A római kánon konszekráció utáni imájának fényében *(Unde et Memores)* a mennybemenetelt is ide lehetne sorolni. Az *Unde et Memores* azonban nem dobál különböző valóságokat egymás hátára. Egyértelmű és kifinomult különbséget tesz: „Megemlékezünk Fiadnak, Krisztus Urunknak áldott szenvedéséről, továbbá halottaiból való feltámadásáról és dicsőséges mennybemeneteléről."

[9] Zsolt 50,7–9; Zsid 10,5

- A felajánlásból, ahonnan a *„Fogadd el, Szentháromság, ezt az áldozati adományt”* szövegű imádságot kitörölték.
- A szentmise záró részéből, ahonnan a Szentháromságot megtisztelő *„Fogadd el szívesen, Szentháromság, odaadó szolgálatomat”* szövegű imádság tűnt el.
- A prefációból, mert a Szentháromság prefációja, ami korábban minden évközi vasárnapra elő volt írva, mostantól kezdve csak Szentháromság vasárnapon lesz használatban.

2. Általános cél. A mise általános célja engesztelő áldozat bemutatása – Isten kiengesztelése az elkövetett bűnökért.

Ez a cél is kompromisszum áldozata lett. Ahelyett, hogy az élők és holtak bűneinek elengedését hangsúlyozná, az új rítus a jelenlévők táplálását és kiengesztelődését tartja fontosnak.[10]

Az utolsó vacsorán Krisztus, az Áldozati Bárány megalapította az Oltáriszentséget, és benne áldozatként örökül hagyta önmagát, hogy Magával mint áldozattal egyesítsen minket. De a szentségi áldozatnak ez az aktusa *azelőtt* történt, hogy az apostolok az Ő Testét és Vérét magukhoz vették. Továbbmenve: teljes megváltó értéket képviselt már áldozás előtt is a kálváriai véres áldozattal való egysége erejé-

[10] GI § 54, DOL 1444.

ből. Ennek a bizonyítéka az is, hogy a misét hallgatók nincsenek kötelezve az áldozatból való szentségi részesülésre.[11]

3. Immanens cél. A szentmise immanens célja alapvetően áldozat felajánlása.

Lényeges, hogy az áldozat, bármilyen természetű is, kedves és elfogadható legyen Isten számára. Az áteredő bűn miatt azonban Krisztus áldozatán kívül semmilyen áldozat sem lehet a maga erejéből kedves és elfogadható Istennek.

A *Novus Ordo* megváltoztatja az áldozati felajánlás természetét azáltal, hogy ajándékok egyfajta kölcsönös kicserélésévé alakítja azt át Isten és ember között. Az ember kenyeret hoz, s Isten ezt az élet kenyerévé változtatja, az ember bort hoz, s azt Isten a mi „lelkünk italává" lényegíti át.

> Áldott vagy Urunk, mindenség Istene, mert a Te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret (a bort). Felajánljuk neked mint a föld (szőlőtő) termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra az élet kenyere (lélek itala).

[11] Ez a hangsúlyeltolódás figyelhető meg a három új eucharisztikus imában, amelyekből hiányzik a halottakról való külön megemlékezés, és a tisztítótűzben szenvedő lelkek bármilyen említése, akikért az engesztelő áldozatot felajánlják.

Az „élet kenyere" és „lélek itala" kifejezések természetesen rendkívül homályosak, hiszen bármit jelenthetnek.[12] Újra a már említett alapvető kétértelműségnél kötöttünk ki: a szentmise új definíciója szerint Krisztus csupán lelkileg jelenvaló közöttünk; a kenyér és a bor csak lelkileg és nem lényegileg változnak át.[13]

[12]lásd *Mysterium Fidei.* Ebben az enciklikában VI. Pál elítéli a szimbolizmus eretnekségét a „*transignificatio*" és a „*transfinalisatio*" új elméleteivel együtt. „…nem megengedhető…, hogy a szentség jel-értékét hangsúlyozzák, mintha a szimbolizmus, amit nyilván mindenki elismer az Eucharisztiában, teljesen és kimerítően kifejezné Krisztus jelenlétének valóságát. Az sem megengedhető, hogy az átlényegülés (*transubstantiatio*) misztériumát anélkül tárgyalják, hogy megemlítenék a kenyér egész lényegének (*substantia*) átváltozását Krisztus Testévé, és a bor egész lényegének átváltozását Krisztus Vérévé, ahogy azt a Tridenti Zsinat kifejtette, mintha csak »*transfinalisatio*« és »*transignificatio*« történne." *Mysterium Fidei*, enciklika az Eucharisztia imádására vonatkozó tanításáról, 1965. szeptember 3., § 11, DOL 1155.

[13]A *Mysterium Fidei* elutasítja és elítéli azt, hogy új formulákat vagy kifejezéseket vezessenek be, amelyeket – bár előfordulnak az egyházatyák, a zsinatok és az egyházi tanítóhivatal irataiban – olyan értelemben használnak, ami nincs alávetve azoknak a lényegi tanításoknak, melyekkel együtt szerves egészet alkotnak. (pl. „lelki táplálék", „lelki eledel", „lelki ital"…stb.) „Nem csak a hit integritását kell megőrizni, hanem a hit megfelelő kifejezésmódját is, nehogy, Isten ments, a szavak óvatlan használata által hamis elképzeléseket vezessünk be a legmagasztosabb valóságokról." Ezen a ponton VI. Pál Szent Ágostont idézi: „Nekünk azonban kötelességünk egy meghatározott forma szerint beszélni, nehogy szavaink meggondolatlansága istentelen gondolatokat szüljön

A ajándékok felajánlásában hasonlóan kettős játékot űztek. A régi felajánlás tartalmazott két magasztos imát, a *„Deus qui humanæ”* és az *„Offerimus tibi”* kezdetűt:

- Az első, melyet a pap a kehely előkészítésekor mondott, így kezdődik: *„Isten, ki az emberi természet méltóságát csodálatosan megalkottad és még csodálatosabban megújítottad…”* Ez az ima felidézte az emberiség ártatlanságát Ádám bukása előtt, és kiváltását a bűnből Krisztus vére árán, valamint összegezte az áldozatbemutatás történetét Ádámtól napjainkig.
- A második ima, amely a kehely felajánlását kísérte, magában foglalja a bűnökért járó engesztelés gondolatát. Istenhez könyörög irgalomért, és kéri, hogy az ajándék *„…az egész világ üdvösségéért mint édes illat szálljon fel Isteni Felséged színe elé.”* Amint az első ima, ez is csodálatosan kihangsúlyozza az áldozatbemutatás történelmét.

azokról a valóságokról, amelyeket szavaink jeleznek.” Majd folytatja: „Vallásos tisztelettel kell tekintenünk a kifejezés szabályaira, hiszen századok erőfeszítései után és a Szentlélek védelme alatt az egyház megalapította és megerősítette azokat a zsinatok tekintélyével; s ezek a normák sokszor az igaz hit jelszavai és zászlói lettek. Senki se változtassa meg ezeket önhatalmúlag vagy az új tudományos felfedezésekre hivatkozva… Hasonlóképpen nem szabad megengednünk, hogy bárki személyes vágyai alapján megváltoztassa azokat a formulákat, amelyeket a Tridenti Zsinat az Eucharisztia misztériumáról hitünk számára felállított.” §§ 23, 24; DOL 1167–68.

Az új miserendben egyik imát sem találjuk meg. Ugyancsak kitörölték az eucharisztikus imákból az ismételt kéréseket Isten felé, hogy fogadja el az áldozatot, ezért nincs immár semmilyen nyilvánvaló megkülönböztetés emberi és isteni áldozat között.

Elmozdítván a sarokkövet, a reformátoroknak fel kellett állítaniuk valamilyen álványzatot. Amint megszabadultak a mise valódi céljaitól, szükség volt azok helyettesítésére mondvacsinált célokkal. Ez arra késztette őket, hogy olyan dolgokat vezessenek be, amelyek a hívek és a pap egységét illetve a hívek közötti egységet hangsúlyozzák, és olyan nevetséges kísérletekhez vezetett, melyekben megpróbálták a szegények illetve az egyház részére tett felajánlások gondolatát ráerőltetni az engesztelésként felajánlott áldozatra.

A bemutatásra szánt Áldozat egyedülállóságát ezzel teljesen eltörölték. A Krisztus áldozatában való részvétel így átalakul egyfajta emberbaráti gyűléssé illetve szeretetlakomává.

IV. A lényeg

Most az áldozat lényegét tesszük megfontolás tárgyává. Az Új Miserend már nem fejezi ki nyíltan a kereszt misztériu-

mát. Elhalványítja, a hívek számára átérezhetetlenné teszi.[14] Íme a főbb okok:

1. Az „eucharisztikus ima" kifejezés értelme. Az „eucharisztikus ima" jelentése a *Novus Ordo* szerint a következő:[15]

> Az egész gyülekezet Krisztushoz csatlakozik elismervén, hogy Isten nagy dolgokat művelt, és felajánlván az áldozatot.

Milyen áldozatra történik itt utalás? Ki ajánlja fel az áldozatot? Ezekre a kérdésekre nem kapunk választ.

Az Instrukció által felállított definíció így fokozza le az eucharisztikus ima szerepét:[16]

> Az egész szertartás központja és csúcsa kezdődik el: az eucharisztikus ima, a hálaadás és a megszentelés imája.

Az ima hatásai itt átveszik az ima okának helyét.

Az okokról persze egy szó sem esik. Az áldozat felajánlásának célja kifejezetten meg van fogalmazva a régi rítus *„Fogadd el, Szentháromság, ezt az áldozati adományt"* kezdetű

[14]Ez természetesen ellentétes a II. Vatikáni Zsinat által előírtakkal. (SC § 48, DOL 48)

[15]GI § 54, DOL 1444.

[16]GI § 54, DOL 1444.

imájában, amelyet kiiktattak, és *semmivel sem helyettesítettek.* A formula megváltoztatása a tanítás megváltoztatására enged következtetni.

2. A Valóságos Jelenlét szerepének eltörlése. Az indok, amiért az áldozat többé nincs kifejezetten megemlítve, egyszerű: A Valóságos Jelenlét központi szerepét eltörölték. Kiemelték arról a fénylő helyről, amit eddig a régi liturgiában elfoglalt.

Az Általános Instrukcióban a Valóságos Jelenlét csak egyszer van megemlítve, akkor is csak a lábjegyzetben, ami egyben az egyetlen utalás is a Tridenti Zsinat tanítására. A szövegkörnyezet itt is a táplálék jelleget hangsúlyozza ki.[17] Krisztus valóságos és folytonos Jelenléte az átlényegült színekben, Test és Vér, lélek és Istenség, sohasem kerül említésre. A *transubstantiatio* kifejezést teljesen mellőzték.

A felajánlás Szentlelket segítségül hívó imája, a *„Jöjj Megszentelő"* ugyancsak eltűnt azzal a kéréssel együtt, hogy a Szentlélek szálljon az ajándékokra, hogy újra megvalósítsa az isteni Jelenlét csodáját, csakúgy, ahogy annak idején beárnyékolta erejével Mária szűzi méhét. Ez az elhagyás egyike a számtalan Valóságos Jelenlétet érintő szisztematikus és hallgatólagos tagadásnak.

Végül lehetetlen hallgatnunk arról, hogy a Valóságos Jelenlétet kifejező rituális gesztusok és formák megváltoztak

[17] GI § 241 fn 69, DOL 1630.

illetve eltűntek. A *Novus Ordo* megszüntette a következőket:

- Térdhajtásokat. Mindössze három térdhajtás maradt meg a pap számára, és néhány kivételtől eltekintve egy a hívek számára a konszekráció pillanatára.
- A pap ún. kánoni (hüvelyk és mutató) ujjainak purifikációját a kehely felett.
- A pap kánoni ujjainak megőrzését a profán dolgok érintésétől a konszekráció után.
- A szent edények purifikációját, amit immár nem azonnal és a korporálén kell elvégezni.
- A kehely tartalmának védelmét a pallával.
- A szent ruhák belső díszítését.
- Az elmozdítható oltárok ünnepélyes felszentelését.
- Megszentelt oltárkövek és szentek ereklyéinek beépítését az elmozdítható oltárokba, vagy az „asztalokba," ahol a mise ünneplése felszentelt helyen kívül történik. (Ez utóbbi egyenesen a magánházaknál megrendezett „eucharisztikus vacsorákhoz" vezet.)
- A három rétegű oltárterítő használatát, amit most egyre csökkentettek.
- A hálaadás térden állva végzését, amit most a pap és a nép ülve elvégzett hálaadásának groteszk képe váltott fel, amely logikus következménye az állva történő áldozásnak.

- Minden ősi időkből származó intézkedést arra az esetre, ha a Szentostya leesik, s amelyet most egyetlen, majdnem gunyoros előírás váltott fel: „Tisztelettel vegyék fel."[18]

Mindezek az eltörlő intézkedések kihangsúlyozzák, hogy a Valóságos Jelenlétbe vetett hitnek vérlázító módon a bennfoglalt tagadás jutott osztályrészül.

3. A főoltár szerepe. Az oltár majdnem minden egyes alkalommal asztalként van megnevezve:[19] „…az oltár vagy az Úr asztala, ami az egész eucharisztikus liturgia középpontja."[20] Az oltárt most el kell mozdítani a faltól, hogy azt a pap körbe tudja járni, s így a néppel szemben is ünnepelhesse a szentmisét.[21] Az Instrukció szerint az oltárt középre kell építeni, hogy figyelmünk önkéntelenül is arra irányuljon. Ha ezt a cikkelyt összehasonlítjuk egy másikkal, akkor úgy tűnik, hogy az Oltáriszentség őrzése a miséző oltáron kizárt.[22] Ez a misét bemutató papban jelenvaló Főpapnak és Krisztus szentségi Jelenlétének helyrehozhatatlan elválasztását fog-

[18] GI § 129, DOL 1629.

[19] Az Instrukció egyetlenegyszer ismeri el az oltár elsődleges szerepét: „Az oltáron a kereszt áldozata jelenik meg szentségi jelek alatt." GI § 259, DOL 1649. Ez a magányos utalás elégtelennek tűnik arra, hogy kijavítsa a másik, gyakrabban használt kifejezésből fakadó kétértelműséget.

[20] GI § 49, DOL 1439; Cf. GI § 262, DOL 1652.

[21] GI § 262, DOL 1652.

[22] GI § 262, DOL 1652, és GI § 276, DOL 1666.

ja eredményezni. Ezt megelőzően ez egy és ugyanazon Jelenlét volt.[23]

Az Instrukció azt ajánlja, hogy az Oltáriszentséget egy félreeső helyen őrízzék a személyes imádság számára, elkülönítve, mintha az valamiféle ereklye lenne. Így ha valaki belép egy templomba, figyelme nem a tabernákulumra irányul, hanem egy lemeztelenített asztalra. Újra látjuk, hogy a privát lelki élet felváltja a liturgikus lelkiséget, *oltár áll fel oltár ellen.*

Az Instrukció biztatása szerint az áldozáshoz használt Szentostyákat ugyanazon a szentmisén kell konszekrálni. Ugyancsak ajánlatos egy nagy ostya használata,[24] hogy a pap ezt megoszthassa a hívekkel.

Mindig ugyanannak a lekicsinylő magatartásnak vagyunk tanúi, mind a tabernákulummal, mind pedig minden misén kívüli eucharisztikus pietással szemben. Ez új és erőszakos támadást jelent arra a hitre nézve, hogy a Valóságos

[23] „Elválasztani a szentségházat (*tabernaculum*) az oltártól két olyan dolog elválasztását jelenti, amelyek eredetük és természetük szerint egybetartoznak." XII. Piusz a Lelkipásztori Liturgia Nemzetközi Kongresszusán elmondott beszéde, 1956. szeptember 22., PTL 817. Lásd még XII. Piusz enciklikája, *Mediator Dei*, 1947. november 20., PTL 550.

[24] A *Novus Ordo* ritkán használja a *Hostia* kifejezést. A liturgikus könyvekben ennek pontos jelentése „Áldozat". Újra szembesülünk tehát azzal a szisztematikus kísérlettel, hogy csak a „vacsora" illetve „táplálék" szavakat hangsúlyozzák.

Jelenlét megmarad mindaddig, míg a konszekrált színek jelen vannak.[25]

4. A konszekrációs formulák. A régi konszekrációs formula szentségi jellegű volt, nem csupán elbeszélő. Ezt leginkább három dolog mutatta:

A. HASZNÁLT SZÖVEG. A régi *Missale* konszekrációjához nem a Szentírás szóról-szóra átvett formuláját használták. Szent Pál kifejezése („a hit titka") a szövegbe került mint a pap hitének közvetlen kifejezése abban a misztériumban, amit az egyház jelenvalóvá tesz a hierarchikus papságon keresztül.

B. TIPOGRÁFIA ÉS KÖZPONTOZÁS. A régi misekönyvben egy pont és egy új bekezdés választotta el e szavakat: *„Vegyétek és egyetek ebből mindnyájan"* a konszekrációs for-

[25]Követvén a behelyettesítés jól bevált gyakorlatát, a reformátorok Krisztus jelenlétét egyenértékűnek mondták a hirdetett Igében és a Valóságos Jelenlétben. (lásd GI § 7, 54; DOL 1397, 1444.) De Krisztus jelenléte a Szentírás olvasásakor más természetű, és nincs igazi valósága, csak mikor azt éppen kiejtik (*in usu*). A konszekrált ostyában Krisztus Valóságos Jelenléte ugyanakkor objektív, állandó és független a szentség vételétől. A megfogalmazás „Isten népéhez beszél" és „Krisztus jelen van a hívek számára saját Igéje által" (GI 33, DOL 1423.) tipikusan protestáns. Szigorú értelemben véve ezeknek nincs értelme, hiszen Isten jelenléte az Igében közvetített, személyes lelki hozzáálláshoz és állapothoz kötött, és csupán időleges. Ez a formula tragikus tévedéshez vezet: a kifejezett vagy bennfoglalt végkövetkeztetés az, hogy a Valóságos Jelenlét csak addig tart, amíg a szentség éppen használatban van (például az áldozás ideje alatt), és a használat végével megszűnik.

mulától: *„Ez az én Testem”*. A pont és az új bekezdés jelölte az átmenetet a csupán narratív módból a konszekrációs és affirmatív módba, ami az igazi szentségi cselekedet sajátja.

A régi Római Misekönyvben található konszekráció szavai továbbá nagyobb betűkkel és középen voltak nyomtatva. Gyakran különböző színű nyomdafestéket használtak.

Mindezek nyilvánvalóan elválasztották a szavakat a csupán történelmi kontextustól, s azokat úgy állították össze, hogy a konszekrációs formulának illendő és önálló értéket biztosítsanak.

C. ANAMNÉZIS. A régi Római Misekönyvben a konszekrációt ezek a szavak követik: *„Valahányszor ezt cselekszitek, az én emlékezetemre cselekedjétek.”* Ez a megfogalmazás nem csupán Krisztus *emlékezetére* vagy egy múltbéli cselekedetre utal, hanem arra is, hogy Krisztus *itt és most cselekszik.* Ez meghívás nemcsak Krisztus személyének vagy az utolsó vacsora eseményeinek felidézésére, hanem arra is, hogy az egyház *megtegye,* amit Ő tett, s *úgy,* ahogy Ő tette.

A *Novus Ordoban* Szent Pál szavai (*„Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”*) váltják fel a régi formulát, s ezt majd naponta hirdetik a híveknek népnyelven. Ez elkerülhetetlenül arra ösztönzi a hallgatókat, hogy Krisztus emlékezetére úgy összpontosítsanak, mint az eucharisztikus cselekvés végére, nem pedig mint annak *kezdetére.* Így a *megemlékezés* gondo-

lata hamarosan felváltja a mise hagyományos értelmezését, mely szerint a mise *szentségi cselekvés.*[26]

Az Általános Instrukció még inkább hangsúlyozza a narratív módot, amikor a konszekrációs formulát *megalapító elbeszélésként*[27] írja le, s amikor hozzáteszi: „Az egyház a Krisztustól kapott parancs beteljesítéseként…tartja ezt a megemlékezést."[28]

Mindez megváltoztatja a konszekráció szavainak *modus significandijat,* vagyis azt a módot, ahogy azok megmutatják és jelzik az éppen megtörténő szentségi cselekvést. A pap most úgy mondja a konszekrációs formulát, mint egy történeti elbeszélés részét, ahelyett, hogy Krisztus képviselőjeként pozitív ítéletet mondana: *„Ez az én Testem."*[29]

---

[26] Ahogy azt az Általános Instrukció leírja, a szentségi cselekmény eredete az a pillanat, amikor a mi Urunk saját Testét és Vérét „evésre" kínálta a kenyér és bor színei alatt. Így a szentségi cselekmény már nem a konszekrációból áll, valamint a Test és a Vér misztikus elválasztásából, amely az eucharisztikus áldozat valódi lényege. Lásd *Mediator Dei*, különösen a második rész első fejezete, PTL 551. ff.

[27] GI § 55. d, DOL 1445. fn.

[28] GI § 55. d, DOL 1445.

[29] Ahogy az a *Novus Ordo* kontextusából kitűnik, a konszekráció érvényes lehet a pap szándékától függően. De mivel az érvényesség már nem a konszekrációs formula saját erejéből ered (*ex vi verborum*) – vagy még pontosabban abból az *értelemből (modus significandi),* amit a mise régi rítusa adott a formulának – az új miserend konszekrációjának szavai *lehetnek akár érvénytelenek is.* Nem részesülvén hagyományos papi formációban, és a *Novus Ordora* hagyatkozván a szándék megfor-

Ráadásul a hívek ún. megemlékező akklamációja a konszekrációt követően – *„Halálodat hirdetjük…míg el nem jössz”* – ugyancsak elhomályosítja a Valóságos Jelenlétbe vetett hitet az utolsó ítéletre történő utalással. Mindenféle szünet nélkül a közösség megvallja Krisztus eljövetelét az idők végén, éppen abban a pillanatban, amikor Krisztus *lényegileg jelen van* az oltáron, mintha Krisztus *valódi* eljövetele csak az idők végezetekor történne meg, s nem ott az oltáron.

A második választható megemlékező akklamáció ezt még erősebben kiemeli:

> Valahányszor esszük ezt a kenyeret és iszunk ebből a kehelyből, halálodat hirdetjük, Urunk, amíg el nem jössz.

Két teljesen különböző valóság ilyetén egymás mellé helyezése – áldozat és étkezés, Valóságos Jelenlét és Krisztus második eljövetele – a kétértelműség új magaslatait jelzik.[30]

málásában, hogy „azt tegyék, amit az egyház tesz”, vajon érvényesen konszekrálnak majd a papok a jövőben? A feltételezés nem lehetetlen.

[30]Ne mondjuk azt, követve a protestáns bibliamagyarázat módszerét, hogy ezek a kifejezések ugyanahhoz a bibliai kontextushoz tartoznak. Az egyház mindig is elkerülte, hogy egymásra erőltessen és egymás mellé helyezzen különböző szövegeket, pontosan azért, hogy elkerüljék különböző valóságok összemosását.

V. Az áldozat bemutatói

Most azt a kérdést vizsgáljuk meg, hogy ki mutatja be az áldozatot. A régi rítusban ezek sorrendben a következők voltak: Krisztus, pap, egyház és a hívek.

1. A hívek szerepe az új rítusban. Az új misében a híveknek kijelölt szerep autonóm, abszolút, és ezért teljesen hamis. Ez egyértelmű nemcsak a mise új definíciójából („szent összejövetel *vagy* gyülekezet"), hanem az Álatalános Instrukció azon megjegyzéséből is, hogy a pap bevezető köszöntése az Úr jelenlétét hivatott közölni az összegyűlt közösségnek.[31]

> Akkor köszöntése által a pap kinyilvánítja az összegyűlt közösségnek, hogy az Úr jelen van. Ez a köszöntés és a válasz kifejezi az egybegyűlt egyház misztériumát. ”

Vajon ez Krisztus igazi jelenléte? Igen, de csak *lelki* jelenlét. Az egyház misztériuma? Nyilvánvaló. De csak annyiban, amennyiben a közösség megmutatja s kéri Krisztus jelenlétét.

[31] GI § 28, DOL 1418.

Ezt a teljesen új értelmezést újra és újra kihangsúlyozva látjuk:

- Rögeszmés utalások a mise közösségi jellegére.[32]
- A sohasem hallott megkülönböztetés a *„mise kongregációval”* és a *„kongregáció nélküli mise”* között.[33]
- A hívek könyörgésének leírása mint olyan része a misének, ahol „a hívek papi hivatalukat gyakorolván az egész emberiség javára közbenjárnak.”[34] A hívek „papi hivatala” egyenértékűként jelenik meg, mintha önálló lenne, azáltal, hogy a papnak való alárendeltséget nem említik, aki felszentelt közvetítőként a hívek könyörgéseit bemutatja Istennek a misekánon alatt.

A *Novus Ordo* III. eucharisztikus imája ezt a fohászt intézi az Úrhoz:

> Népet gyűjtesz magad köré szüntelen, hogy napkelettől napnyugatig tiszta áldozatot mutasson be néked.

A mondat célirányosságot kifejező *„azért, hogy”* szerkezete azt a benyomást kelti, mintha *nem a pap, hanem a hívek*

[32] GI §§ 74–152, DOL 1464–1542.
[33] GI §§ 209–231, DOL 1599–1621.
[34] GI § 45, DOL 1435.

jelentenék a szentmise bemutatásának elengedhetetlen elemét. Mivel még itt sem tisztázódik, hogy ki mutatja be az áldozatot, a nép maga jelenik meg, mint aki *önálló papi hatalommal rendelkezik.*[35] Ebből kiindulva egyáltalán nem lenne meglepő, ha nemsokára maguk a hívek is csatlakoznának a paphoz a konszekráció szavainak kiejtésében. Valójában ez már meg is történt néhány helyen.

2. A pap szerepe az új rítusban. A pap szerepe minimalizálva van, megváltozott és meghamisíttatott:

- A néppel való kapcsolatában. Most már csupán elnöklő vagy testvér, nem pedig felszentelt szolga, aki a misét *in persona Christi* mutatja be.
- Az egyházzal való kapcsolatában. A pap csupán egy a tagok között, akit kiválasztottak a nép közül. Az Általános Instrukció az eucharisztikus ima Szentlelket segítségül hívó részében (epiklézis) egyértelműen személytelenül az egyháznak tulajdonítja a kéréseket.[36] A pap szerepe törölve.

[35] Azon lutheránus és kálvinista felfogás ellen, miszerint minden keresztény papja és felajánlója az utolsó vacsorának, lásd A. Tanquerey, *Synopsis Theologiæ Dogmaticæ*, (Párizs, Tournai, Róma, Desclée, 1930.), v. III: „Minden egyes pap szigorú értelemben csupán másodlagos bemutatója a miseáldozatnak. Krisztus maga az elsődleges celebráns. A hívek felajánlása *a pap közvetítő szerepén keresztül történik, de nem szigorú értelemben véve...*" vö. Tridenti Zsinat, 22. szesszió, 2. kánon, DB 949.

[36] GI § 55, DOL 1445.

- A misét kezdő új bűnbánati részben a *Confiteor* kollektívvé vált, ezért a pap már nem bíró, tanú és közbenjáró Isten előtt. Így logikus, hogy a pap többé nem mondja – hiszen eltörölték – a *Confiteort* követő feloldozó imát. A papot „integrálták" testvérei közösségébe, még a „kongregáció nélküli misén" segédkező ministráns is „testvérének" nevezi a papot.
- Korábban a pap áldozása elvált a hívek áldozásától. A *Novus Ordo* eltörölte ezt a fontos megkülönböztetést. Ez volt az a pillanat, mikor Krisztus, az Örök Főpap, és a pap – aki Krisztus személyében cselekszik – a legbensőségesebb egységet átélték, s amikor az áldozat beteljesedett.
- Egyetlen szó sem esik továbbá a pap áldozatbemutatói hatalmáról, konszekrációs cselekedetéről, vagy arról, hogy közvetítőként őáltala valósul meg az eucharisztikus Jelenlét. A pap szinte nem tűnik többnek egy protestáns lelkésznél.
- Azáltal, hogy eltörölték illetve választhatóvá tették egyes liturgikus ruhadarabok használatát – néhány esetben csak alba és stóla kötelező[37] – az új rítus további intézkedésekkel gyengítette a pap Krisztushoz való hasonlóságát. A pap többé nem öltözik Krisztus teljes erejébe. Csupán egy „előléptetett" személy, akit az egy-két megmaradt jel alig különböztet meg

[37] GI § 298, DOL 1688 fn.

a tömegtől.[38] „Egy kicsivel több másoknál" – szól egy modern domonkos akaratlanul is tréfás definíciója.[39] Mint amikor oltárt állítottak fel oltár ellen, a reformátorok itt is elválasztották azt, ami egységben volt: Krisztus egyetlen papságát az Isteni Igétől.

3. Az egyház szerepe az új rítusban. Végül az egyház pozíciója Krisztussal való kapcsolatában. Egyetlen alkalommal – a kongregáció nélkül bemutatott szentmisével kapcsolatban – ismeri el az Általános Instrukció, hogy a mise „Krisztus és az egyház cselekedete."[40]

A kongregációval bemutatott szentmise esetében azonban csak „Krisztus emlékezetéről" és a „jelenlévők megszenteléséről" esik szó. Eszerint a celebráns pap „egyesíti a népet önmagával az áldozat felajánlásában Krisztus által, a Szentlélekben, az Atyának"[41] – ahelyett, hogy a nép egyesítené

[38] Futólag megjegyzünk egy érthetetlen kitalációt, amelynek katasztrófális pszichológiai hatásai lesznek: nevezetesen *piros* miseruha alkalmazása fekete helyett Nagypénteken (GI § 308. b, DOL 1698) – mintha Nagypéntek csupán egy másik mártírról való megemlékezés lenne, s nem az egész egyház gyásznapja alapítója halála felett. (vö. *Mediator Dei*, PTL 550)

[39] A. M. Rouget OP atya beszéde a Plessit-Chenet-i domonkos nővéreknek (Rouget atya egyike volt a *Novus Ordot* megalkotó liturgikusoknak.)

[40] GI § 4, DOL 1394. vö. *Presbyterium Ordinis* §13, DOL 265.

[41] GI § 60, DOL 1450.

magát *Krisztussal,* aki *felajánlja Önmagát* a Szentlélek által az Atyának.

Ebben az összefüggésben a következőket kell megjegyeznünk:

- Sokszor elhagyták a *„Krisztus a mi Urunk által”* kifejezést, amely biztosítja, hogy Isten meghallgatja az egyház imáit minden időben.[42]
- Mindent átjár az ún. „pászkaizmus” (vagy húsvétizálás) – a húsvét és a feltámadás rögeszmés túlhangsúlyozása –, mintha semmilyen más aspektusa nem lenne a kegyelem közvetítésének, amelyek bár különbözőek, azért ugyanolyan fontosak.
- Furcsa és kétséges az új rítus eszkatologizmusa is, Krisztus második eljövetelének és az idők végének túlhangsúlyozása, amely a kegyelemközvetítés állandó és örökkévaló valóságát redukálja az idő határain belüli valóságra. Mi Isten vándorló népéről hallunk, zarándok egyházról; olyan egyházról, ami már nem a sötétség erőivel *küzdő egyház,* hanem olyan nép, amely elvesztette kapcsolatait az örökkévalósággal, és egy pusztán evilági képzelt jövő felé masírozik.

A IV. eucharisztikus imában az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházat alázták meg azzal, hogy kihagyták a római kánon könyörgését *„a katolikus és apostoli*

[42] lásd Jn 14,13–16, 23–24.

hit minden igaz követőjéért." Ez most csupán „*mindenki, aki őszinte szívvel keres Téged.*"

A kánon halottakról való megemlékezését már nem azokért ajánlják fel, akik „*a hit jelével költöztek el tőlünk*", hanem egyszerűen csak azokért, akik „*Krisztus békéjében hunytak el*". Ehhez a csoporthoz, az egyház egységének és láthatóságának további kompromisszumaként, a IV. eucharisztikus ima hozzáteszi a megholtak nagy csoportját, „*akiknek hitét egyedül Te ismered.*"

A három új eucharisztikus ima egyike sem tesz említést az elhunyt lelkek szenvedő állapotáról, egyik sem tartalmaz külön megemlékezést az elhunytak számára. Mindez szükségképpen *aláássa a hitet az áldozat engesztelő és megváltó természetében.*[43]

Keresztül-kasul deszakralizáló hatású elhagyások rontják le az egyház misztériumát. Mindenekelőtt figyelmen kívül hagyják az egyház szent hierarchikus természetét. Az új kollektív *Confiteor* második része az angyalokat és a szenteket névtelenségre ítéli, első részében pedig Szent Mihály Arkangyal személyében megszűntek bírák és tanúk lenni.[44] A

[43] A római kánon néhány fordításában a kifejezést: „*az enyhülés, a világosság és béke helyét*" egyszerűen csak így fordították: „*Üdvösség, fény és béke*". Mi lehet hát a magyarázat minden explicit kifejezés eltűnésére, ami a szenvedő egyházra utal?

[44] A mániákus pusztítás közepette egyetlen dolgot illesztettek be csupán, a *Confiteor „és mulasztással"* megjegyzését.

II. eucharisztikus ima prefációjából – s ez példa nélkül való – eltűntek a különböző angyali hierarchiák. Ugyancsak eltűnt a régi kánon harmadik imádságából azoknak a szent pápáknak és mártíroknak emlékezete, akiknek érdemeire a római egyházat alapozták. Kétségtelen, hogy ezek a szentek voltak azok, akik azt az apostoli hagyományt megőrizték és továbbadták, ami így Szent Gergely pápa uralkodása alatt a római misében kiteljesedett. A *Miatyánk* után álló *Libera nos* kezdetű imából kihagyták a Szent Szűzet, a szent apostolokat és minden más szentet, akiknek közbenjárását immár veszélyben sem keressük többé.

A római kánont kivéve a *Novus Ordo* mindenhol mellőzi nemcsak a római egyház alapítói, Péter és Pál apostolok neveinek említését, hanem minden más apostol nevét is, akik alapjait és jelét jelentik az egy egyetemes egyháznak. E megengedhetetlen mellőzés, amely a három új eucharisztikus imára is jellemző, az egyház egységét veszélyezteti.

Az új miserend még a szentek közösségének dogmáját is megtámadja azáltal, hogy eltörli az *„Úr legyen veletek”* köszöntéseket, mikor a misét a pap egyedül mondja. Szintén eltörli az *„Ite missa est”* elbocsátást, még akkor is, ha a misét ministráns jelenlétében mutatják be.[45]

[45] A mise új rendjét bemutató sajtókonferencián Joseph Lécuyer CSSp atya, megvallván tisztán racionalista hitét, szólt arról a változásról, hogy a kongregáció nélkül bemutatott misén a pap köszöntéseit többesszámról egyes számra változtatták (*„Imádkozz, testvérem”*). Ennek

A kettős *Confiteor* a mise elején azt volt hivatva megmutatni, hogy a pap Krisztus szolgájaként beöltözve és mélyen meghajolva elismerte méltatlanságát mind magasztos hivatásához, mind pedig a hatalmas misztériumhoz, amit bemutatni készül. A *„Kérünk, Urunk, vedd el vétkeinket”* kezdetű imádságban a pap elismerte méltatlanságát a Szentek Szentjébe való belépésre, s a *„Kérünk Téged, Urunk, hogy szentjeidnek”* kezdetű imával egyben azoknak a szenteknek és mártíroknak érdemeire és közbenjárására bízta önmagát, akiknek ereklyéit az oltárba építették. Mindkét imát eltörölték. Amit a fentiekben a kettős *Confiteor* eltörléséről és az áldozás rítusáról megállapítottunk, itt is éppen úgy érvényes.

Az áldozatbemutatás külső jelei, amelyek az áldozat szentségét jelölték, szintén áldozatul estek az újítások profanizációjának. Erdemes például megfontolni az új előírásokat a templomon kívüli mise bemutatásának esetére vonatkozóan: egy egyszerű asztal, nem tartalmazván sem oltárkövet, sem pedig ereklyéket, egyetlen terítővel letakarva, elegendőnek ítéltetett ahhoz, hogy oltár legyen a Legszentebb Áldozathoz.[46] Itt is alkalmazható mindaz, amit eddig a Valóságos Jelenléttel kapcsolatban megjegyeztünk – az étkezés és áldozati vacsora elválasztása a Valóságos Jelenléttől.

indoka az volt, hogy „semmi se legyen a misében, ami nem felel meg az igazságnak.”

[46] GI § 260, 265; DOL 1650, 1655.

A deszakralizációs törekvések a következő változásokban teljesednek ki: a felajánlási processzió új és groteszk formájában, a „hétköznapi" kenyérre történő utalásban kovásztalan kenyér helyett, s abban az engedményben, hogy ministránsok (sőt a két szín alatti áldozásnál laikusok is) kezelhetik a szent edényeket.[47] Ráadásul olyan légkör alakul ki a templomban, ami elvonja a figyelmet: szüntelen jövés-menése a papok, diákónusoknak, szubdiákónusoknak, a kórusnak, a kommentátoroknak – a pap maga is kommentátorrá válik, hiszen állandó biztatást kap arra, hogy „elmagyarázza", mit készül tenni –, a lektoroknak (férfiaknak és nőknek), a ministránsoknak és laikusoknak, akik az ajtóban üdvözlik a híveket és helyükre kísérik őket, amíg mások az ajándékokat készítik elő. Továbbá egy olyan időszakban, amikor a „Szentíráshoz való visszatérést" szajkózzák szüntelen, az Ószövetség és Szent Pál tanúsága ellenére, s az egyház történetében először „alkalmas nők" kapnak megbízást a Szentírás olvasására és arra, hogy „más szolgálatokat lássanak el a szentélyen kívül."[48] Végezetül túlhangsúlyozzák a koncelebrációt is. Ez végeredményben lerontja majd a papok eucharisztikus lelkiségét Krisztus, az egyedüli Főpap és

[47] GI § 244. d, DOL 1634.
[48] GI § 70, DOL 1460 fn.

Áldozat alakjának elhomályosítása által, mivel azt a koncelebrálók kollektív jelenlétébe olvasztja.[49]

VI. Az egység lerombolása

A fentiekben a *Novus Ordo* azon pontjainak rövid tanulmányozására korlátoztuk figyelmünket, amelyek a legkomolyabb eltérést mutatták a mise katolikus teológiájától. Megjegyzéseink a tipikusnak mondható eltéréseket érintették. Egy teljes értékű tanulmány az új rítus szövegeiben, rubrikáiban, instrukcióiban fellelhető buktatókról, veszélyekről, pszichológiai és lelki értelemben romboló elemekről hatalmas munkát kívánna meg.

Csupán futó pillantást vetettünk a három új eucharisztikus imára, mivel azokat már sokszor és mérvadóan alávetették kritikai megjegyzéseknek. Rövidsége miatt a második kánon azonnal felháborodást okozott a hívek között.[50] Erről az eucharisztikus imáról már többen megjegyezték, hogy olyan pap, aki már nem hisz sem az átlényegülésben, sem a mise áldozati jellegében, nyugodt lelkiismerettel képes len-

[49] Most megengedett, hogy egy koncelebráló pap két szín alatt áldozzék, még akkor is, ha kötelezve van a koncelebráció előtt vagy után egyedül misézni.

[50] Ezt Hyppolitus kánonjaként emlegetik, annak ellenére, hogy az eredeti szövegnek csak néhány részét építették be az új rítusba.

ne azt imádkozni, sőt egy protestáns lelkész is alkalmazni tudná szertartásaihoz.

Az új misekönyvet úgy mutatták be Rómában, mint a „lelkipásztori munka bőséges forrását", olyan szöveget, ami „inkább pásztorális mint törvénykező", s amit a püspökök nemzeti konferenciái körülményeiknek megfelelően saját népeik lelkéhez tudnak igazítani. Ettől kezdve az új Istentiszteleti Kongregáció első szekciója lesz felelős „a liturgikus könyvek publikációjáért és *állandó revíziójáért*."

Ezt a gondolatot nemrégen a német, svájci és osztrák liturgikus intézetek folyóiratai is visszhangozták:[51]

> A latin szövegeket most le kell fordítani a különböző nemzetek nyelveire. A „római stílust" hozzá kell igazítani minden helyi egyház sajátosságaihoz. Azt, amit valaha időtlenként fogtak fel, most át kell emelni a konkrét szituációk változó kontextusába, valamint az egyetemes egyház és számtalan részegyházának állandóan változó folyamába.

A *Novus Ordo Missæ*-t életbe léptető apostoli konstitúció maga adja meg a halálos döfést az egyház egyetemes nyelvének, amikor – a II. Vatikáni Zsinat kifejezett szándéka ellenére – félreérthetetlenül kijelenti, hogy „különböző nyelvek

[51] *Gottesdienst* no. 9 (1969. május 14.)

nagy változatosságában, egy (?) és ugyanaz az imádság fog tömjénnél édesebben felszállni az égbe."

A latin nyelv trónfosztását tehát ténykérdésként kezelhetjük. Ezt a gregorián zene fogja követni – holott a gregoriánt a II. Vatikáni Zsinat a római liturgia meghatározó ismertetőjegyeként írta le, s kijelentette, hogy „ennek kell elfoglalnia az első helyet"[52] –, hiszen szabad kezet adtak többek között az *Introitus* és a *Graduale* szövegeinek megválasztásában.

Mindebből nyilvánvaló, hogy az új rítus pluralisztikus, kísérletező jellegű, valamint időhöz és helyhez kötött. Miután az imádás egységét egyszer s mindenkorra összezúzták, milyen alapja lesz az azt kísérő hit egységének, amit eddig kompromisszum nélkül kellett védelmeznünk? Egyértelmű, hogy az új miserendnek nem áll szándékában a Tridenti Zsinat tanítását képviselni. De ehhez a hithez a katolikus lelkiismeret mindörökké kötve van. Ezért az új miserend érvénybe léptetése után egy igaz katolikusnak tragikus választással kell szembenéznie.

[52]SC § 116, DOL 116.

VII. A keleti egyházak eltaszítása

Az apostoli konstitúció kifejezetten említi azt a liturgikus és doktrinális gazdagságot, amelyet a *Novus Ordo* a keleti egyházaktól kölcsönöz. Az eredmény azonban oly távol áll a keleti liturgiák lelkületétől, s azzal valójában oly ellentétes, hogy a keleti rítusú keresztényeket elrémíti és megbotránkoztatja.

Melyek is ezek az ökumenikus kölcsönzések? Alapvetően a több eucharisztikus ima (*anaphora*) bevezetése – amelyek egyike sem közelíti meg a keleti anafórák összetettségét és szépségét –, a két szín alatti áldozás engedélyezése és a diákónusok használata.

Ezzel szemben az új miserend mindazokat az elemeket eltörölte, amelyek a római liturgiát a keleti rítusokhoz közel hozták.[53] Egyben elhagyván eltéveszthetetlen és ősi ró-

[53] Fontoljuk meg a következő elemeket a bizánci rítusban: hosszú, ismétlődő bánatimák, ünnepélyes beöltöző imák a celebráns és a diákónus számára, a proszkomidia ajándékelőkészítő rítusa, az egész bizánci rítusban: a Szent Szűz és más szentek neveinek ismételt említései (még a felajánlási imákban is), az angyali kórusok megidézése láthatatlan koncelebránsokként az evangélium felolvasásakor, amíg a kórus a kerubikon angyali kórusával azonosítja önmagát; a szentélyt rejtő fal (ikonosztáz), amely elválasztja a szentélyt a templom többi részétől, s a klérust a néptől, a rejtett konszekráció, amely az isteni misztériumot hi-

mai karakterét, a *Novus Ordo* elveti mindazt, ami lelkiségében saját értéke volt. Ezeket az elemeket pedig olyanokkal helyettesítette, amelyek a protestáns szertartásokhoz vitték közelebb, ráadásul azokhoz, amelyek nem is a legtöbb közösséget mutatják a katolikus liturgiával. Ezek az új elemek lealacsonyítják a római liturgiát, s ez még inkább elidegenít bennünket a keleti egyházaktól, mint azt tették az új miserendet megelőző reformok is.

Kárpótlásul az új liturgia kielégíti majd azokat a csoportokat, akik a hitehagyás szélén táncolnak, s akik e példa nélküli lelki hanyatlásban tovább rombolják az egyházat azzal, hogy megmérgezik szervezetét, aláássák doktrinális, liturgikus, morális és fegyelmi egységét.

---

vatott kihangsúlyozni, a pap imapozíciója, aki mindig Isten felé fordul és sohasem a nép felé, a szentáldozás fegyelme, ami szerint kizárólag a celebráns pap áldoztathat; a szent színeket megillető állandó tiszteletadás, a hívek lényegében szemlélődő magatartása. A tény magáért beszél: ezek a liturgiák még kevésbé ünnepélyes formájukban is több mint egy óráig tartanak, s a szövegek állandóan „félelmetes, kibeszélhetetlen, […] mennyei, életadó misztériumként" utalnak rájuk. Végezetül megjegyezzük, hogy csakúgy mint egykor a római misében, Aranyszájú Szent János és Szent Bazil liturgiájában is a „vacsora" és „étkezés" gondolata egyértelműen alá van rendelve az áldozat gondolatának.

VIII. A védművek lebontása

Ahogy azt a jelenlegi apostoli konstitúció felidézte, V. Szent Piusz a katolikus hívek közötti egység eszközeként állította össze *Missaléját.* A Tridenti Zsinat határozatainak megfelelően a régi *Missale* arra volt hivatva, hogy kivédjen minden olyan liturgiára vagy hitre irányuló veszedelmet, amit a protestáns lázadás fellépése jelentett a katolicizmus számára. A komoly fenyegetettség igazolta, sőt prófétai kijelentéssé avatta a szentéletű pápa figyelmeztetését, amelyet az 1570-ben kiadott, és az ő *Missaléját* érvénybe léptető bullájának végén olvashatunk:[54]

> Ha erre bárki is kezet emelne, tudassátok vele, hogy a Mindenható Isten és az Ő szent apostolainak, Péter és Pál apostoloknak haragját vonják magukra. ”

[54] V. Szent Piusz bullája, *Quo Primum*, 1570. július 13. A Tridenti Zsinat 23. szessziójában (*Határozat a Legszentebb Eucharisztiáról*) kijelentette, szándéka az, hogy „Teljesen kitépje az átkozott tévedések és a skizma konkolyát, melyeket az ellenség vetett ezekben a szomorú időkben (Mt 13,25) a Szent Eucharisztia hitével, használatával és imádásával kapcsolatban. Más szándékaival egyetemben Megváltónk az egység és szeretet szimbólumaként hagyta egyházára az Eucharisztiát, amivel egyesíteni kívánt minden keresztényt.” DB 873.

Amikor a *Novus Ordo*-t bemutatták a Vatikáni Sajtóirodában, oktalanul megjegyezték, hogy a Tridenti Zsinat határozatait kiváltó körülmények többé már nem léteznek. Ezek a határozatok nemcsak aktuálisak, de a körülmények ráadásul összehasonlíthatatlanul rosszabbak. Az egyház isteni sugallatra pontosan azért állította fel dogmatikus definícióit és tett dogmatikus kijelentéseket, hogy kikerülje azokat a csapdákat, amelyek minden korban fenyegetik a hitletétemény tisztaságát.[55] Ezek azonnal hatással voltak a liturgiára, ami így az egyház hitének legteljesebb emlékművévé vált. Visszatérni a keresztény antikvitás liturgikus gyakorlataihoz, és mesterségesen újjáteremteni az ősi idők eredeti spontaneitását, egyenlő azzal az „egészségtelen archeologizmussal", amit XII. Piusz pápa olyan nyíltan elítélt.[56] Ez azt is

[55] „Őrízd meg a rád bízott kincset, kerüld a profán, újdonsághajhászó fecsegést, az álságos ismeret ellenvetéseit." (1Tim 6,20)

[56] „Nyilvánvaló, hogy bölcs és dicsérendő dolog visszatérni lélekben a Szent Liturgia forrásaihoz. Mert a kutatások ezen a területen, s a liturgia kezdeteinek kinyomozása értékes segítséget jelentenek az ünnepek értelmének, szövegeinek és ceremóniáinak teljesebb és alaposabb megértésében. De az se nem bölcs, sem pedig dicséretes, hogy mindent redukáljunk az antikvitásra minden rendelkezésre álló eszközzel. Csak néhány példát említve: az a jó útról való eltévelyedést jelentené, ha valaki vissza akarná állítani az oltár primitív asztal formáját; ha valaki ki akarná zárni a feketét a liturgikus színek közül; ha valaki meg kívánná tiltani a szentképeket és szobrokat a templomokban, vagy ha valaki azt rendelné, a feszületeket úgy tervezzék, hogy azok ne mutassák az Is-

jelenti, hogy leromboljuk a rítus védelmére épült teológiai bástyákat, és lerontjuk minden szépségét, amit a századok során magára öltött.[57] S mindez talán a legkritikusabb helyzetben, amit történelme során az egyház valaha is átélt.

Ma megosztottság és skizma hivatalosan elismerten létezik nemcsak az egyházon kívül, de azon belül is.[58] Az egyház egységét nemcsak fenyegetik, de immár kompromittálták is.[59] A hitre veszélyes tévedések nemcsak befurakodnak, hanem – amint azt hivatalosan is elismerik – azokat rá is

---

teni Megváltó testén kegyetlen szenvedéseinek egyetlen nyomát sem… Az ilyen magatartás annak az értelmetlen antiquarianizmusnak újraéledését szolgálná, aminek a törvénytelen Pistoiai Zsinat nyitott teret. Ez újfent megpróbálna olyan tévedéseket beiktatni, amelyek a pistoiai találkozó összehívásához és kijelentéseihez vezettek a lelkek komoly kárára, s amelyek elítélésére az egyháznak meg volt minden joga s indoka azon Isteni Alapítójától kapott megbízatása alapján, hogy a hitletéteménynek mindig éber őrzője legyen." XII. Piusz, *Mediator Dei*, I. 5, PTL 548–549.

[57] „Ne csaljuk meg magunkat azzal a gondolattal, hogy az egyházat, ami Isten magasztos templomaként naggyá és dicsőségessé vált az Isten dicséretére, vissza kellene vezetnünk eredeti és szerényebb valóságához, mintha csak az lenne az igazi és egyedül jó." VI. Pál, *Ecclesiam Suam*, 1964. aug. 6.

[58] „Egy gyakorlatilag skizmatikus forrongás osztja meg, választja szét az egyházat." VI. Pál *In Cœna Domini* kezdetű homíliája, 1969. április 3.

[59] „Közöttünk ugyancsak megtalálhatók azok a »megosztottságok« és »szakadások«, amelyeket Szent Pál oly szomorúan elutasít az első korintusi levélben." VI. Pál, uo.

erőszakolják a hívekre liturgikus aberrációk és visszaélések által.

Elhagyni olyan liturgikus hagyományokat, melyek négy évszázadon keresztül az imádás egységének jelképeként álltak,[60] és felváltani azokat egy olyan liturgiával, amely a bennfoglaltan engedélyezett számtalan szabadosság miatt nem lehet más, mint a megosztottság jelképe – liturgia, ami hemzseg a katolikus hit integritását fenyegető célzásoktól és nyílt tévedésektől – felmérhetetlen hiba, s mi ezt lelkiismeretünk szerint kötelesek vagyunk kijelenteni.

CORPUS DOMINI

1969. június 5.

[60]Jól ismert, hogyan tagadják meg a II. Vatikáni Zsinatot éppen azok, akik valaha annak vezetőiként büszkélkedtek. Míg a pápa a zsinat végén kijelentette, hogy a zsinat semmit sem változtatott meg, ezek az emberek úgy jöttek el, hogy alkalmazás közben majd „kiterjesztik" a zsinat tanítását. Sajnos a Szentszék érthetetlen siettségében jóváhagyta, sőt látszólag bátorította a Consilium munkájának eredményeként egyre növekvő hűtlenséget a zsinat iránt. Ez a hűtlenség a formális változásoktól (latin, gregorián zene, ősi rítusok eltörlése, stb.) a *Novus Ordo* által szentesített lényegi változásokig haladt. Az itt tárgyalt katasztrófális következményekhez hozzá kell vennünk azokat is, amelyek még nagyobb pszichológiai hatásukkal az egyház fegyelmét és tanítói tekintélyét fogják érinteni a Szentszéknek kijáró tisztelet és engedelmesség aláásása által.

További elérhető kiadványaink:

Felnőttek Katekizmusa (1929)

Írta: Franz Spirago

Franz Spirago: Példatár (1927)

a katekizmus igazságainak bemutatására

Főleg hitszónokok és hitoktatók számára

Római Katolikus Katekizmus (1890)

Írta: Deharbe József S. J.

Goffine Lénárt Katholikus oktató- és épületes könyve (1928)

Rövid értelmezése a vasárnapi és ünnepi leckéknek és evangéliumoknak, ezekből levont hit- és erkölcsi tanításokkal és az egyházi szertartások magyarázatával, továbbá a szentmiséről szóló oktatással

Goffine Lénárt: Módszer a lélekben történő szentmisehallgatásra

ha nem tudunk személyesen jelen lenni

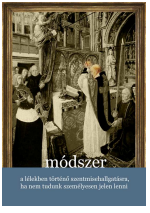

Jöjj Szentlélek Úristen! (1940)

Előkészítő oktatások bérmálkozók számára

Írta: Túrmezei Ferenc atya

Blaskó Mária: Isten kertje (1941)

Rövid történetek a szentekről az év minden napjára

Blaskó Mária: Jaj de szép! (1929)

Elbeszélések és versek gyermekek számára

Jámbor László S. J.: Levelek húgomhoz (1941)

Gondolatok és tanácsok katolikus leányok számára

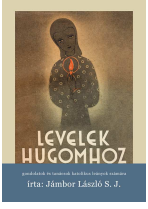

Dr. Tóth Tihamér: A tiszta férfiúság (1935)

Levelek diákjaimhoz – I

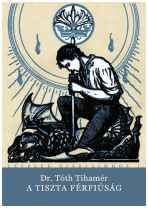

Dr. Tóth Tihamér: Dohányzol? (1936)

Levelek diákjaimhoz – II

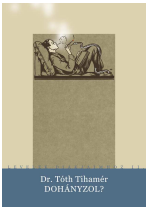

Dr. Tóth Tihamér: Ne igyál! (1936)

Levelek diákjaimhoz – III

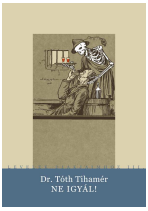

Dr. Tóth Tihamér: A művelt ifjú (1936)

Levelek diákjaimhoz – IV

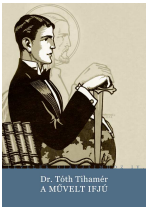

Dr. Tóth Tihamér: A jellemes ifjú (1936)

Levelek diákjaimhoz – V

Dr. Tóth Tihamér: A vallásos ifjú (1936)

Levelek diákjaimhoz – VI–VII

Dr. Tóth Tihamér: Krisztus és az ifjú (1936)

Levelek diákjaimhoz – VIII

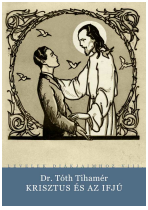

Finn Ferenc SJ: Tom Playfair (1928)

Minden kezdet nehéz

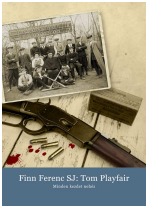

Finn Ferenc SJ: Wynn Percy (1941)

Gyermekből férfit faragni

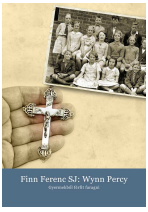

Finn Ferenc SJ: Harry Dee (1942)

Egy rejtély felderítése

Liguori Szent Alfonz: Az üdvösség útja (1896)

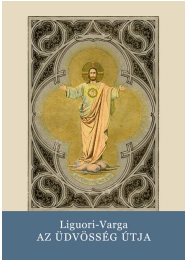

Egger Ágoston: A keresztény apa (1904)

modern társadalmunkban

Gondolatok keresztény apák számára, imádságos könyvvel

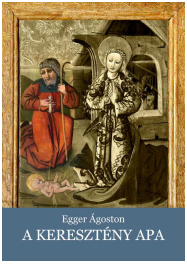

Egger Ágoston: A keresztény anya (1904)

jóakaratú tanácsok keresztény anyák és az érettebb női ifjuság számára

imádságos könyvvel

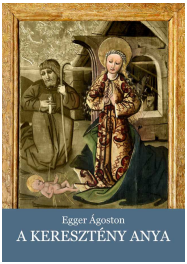

IX. Piusz pápa „Quanta cura” kezdetű körlevele (1864. december 8.)

a kor tévedéseinek elítéléséről

Azon jegyzékkel együtt, mely korunk főbb tévelyeit foglalja magában („Syllabus”)

XIII. Leó pápa „Libertas præstantissimum donum” kezdetű körlevele (1888. június 20.)

az emberi szabadság természetéről

XIII. Leó pápa „Satis cognitum” kezdetű körlevele (1896. június 29.)

az Egyház egységéről

X. Piusz pápa „Pascendi dominici gregis” kezdetű enciklikája (1907. szeptember 8.)

a modernizmus ellen

X. PIUSZ PÁPA
„PASCENDI DOMINICI GREGIS”
kezdetű enciklikája
A MODERNISMUS ELLEN
1907. szeptember 8.

XI. Piusz pápa „Mortalium animos” kezdetű apostoli körlevele (1928. január 6.)

az igazi vallásegység elősegítéséről

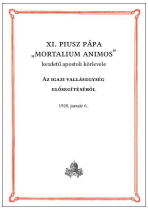
XI. PIUSZ PÁPA
„MORTALIUM ANIMOS”
kezdetű apostoli körlevele
AZ IGAZI VALLÁSEGYSÉG ELŐSEGÍTÉSÉRŐL
1928. január 6.

XI. Piusz pápa „Divini illius magistri” kezdetű apostoli körlevele (1929. december 31.)

az ifjúság keresztény neveléséről

XI. PIUSZ PÁPA
„DIVINI ILLIUS MAGISTRI”
kezdetű apostoli körlevele
AZ IFJÚSÁG KERESZTÉNY NEVELÉSÉRŐL
1929. december 31.

XI. Piusz pápa „Vigilanti cura” kezdetű apostoli körlevele (1936. június 29.)

a filmszínházakról

Dr. Alaker György S. J. teológia tanár jegyzeteivel

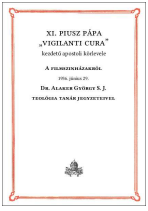
XI. PIUSZ PÁPA
„VIGILANTI CURA”
kezdetű apostoli körlevele
A FILMSZÍNHÁZAKRÓL
1936. június 29.
DR. ALAKER GYÖRGY S. J.
TEOLÓGIA TANÁR JEGYZETEIVEL

XII. Piusz pápa „Humani generis” kezdetű apostoli körlevele (1950. augusztus 12.)

néhány hamis véleménnyel kapcsolatban, melyek azzal fenyegetnek, hogy aláássák a katolikus tanítás alapjait

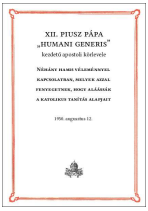

Tájkép zsinat után

A II. Vatikáni Zsinat mérlege

Donald J. Sanborn püspök prédikációsorozata alapján

A vallások átalakítása

egy dogma nélküli egyveleggé

Donald J. Sanborn püspök úr előadása
Budapest, 2016. április 2.

Ellenállás és fogyatkozhatatlanság – avagy Hol az Egyház?

A hagyományhű katolikus mozgalom főbb irányzatainak értékelése – Donald J. Sanborn püspök cikke

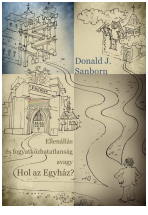

Hagyományhű katolikusok, tévedhetetlenség és a pápa

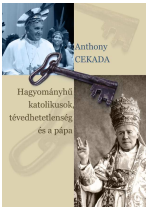

Éppen azok tanítanak tévedéseket, illetve hoznak ártalmas törvényeket, akik látszólag az egyházi fennhatóság birtokosai. Hogyan egyeztethető össze ez a tévedhetetlenséggel? – Anthony Cekada atya tanulmánya

Miért nincs helye katolikusoknak a Novus Ordóban?

Donald J. Sanborn püspök úr előadása
Budapest, 2016. április 2.

Előkészületben:

Finn Ferenc SJ: Lightfoot Kolozs (1942)

Az i-re Ő teszi fel a pontot

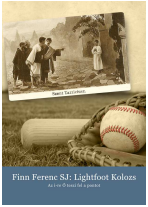

Finn Ferenc SJ: Fülöp (1932)

A kis énekes

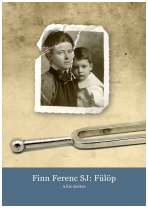

Finn Ferenc SJ: Merton Ada (1899)

... azonképpen itt a földön is

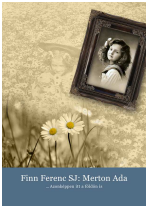

... és sok egyéb is.

Mi a baj a modern mise imádságaival?

Anthony Cekada atya tanulmánya arról, hogy hogyan változtatták meg az imádságok tartalmát az új mise változó részeiben.